

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Första Kammaren. N:o 31.

Måndagen den 30 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: För att denna kammares ledamöter måtte få den möjligast längsta tid att sätta sig in i betänkandet angående kasernbyggnaderna, tager jag mig friheten föreslå, att statsutskottets utlåtande n:o 65, angående uppförande af nya kasernetablissemang, måtte uppföras främst bland tvenne gånger bordlagda ärenden å föredragningslistan för det plenium, som inträffar nästkommande onsdag.

Denna hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 28 och 29 i denna månad bordlagda memorial n:o 62, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel, godkändes de föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 28 och 29 innevarande april bordlagda memorial n:o 63, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om pensioner och gratifikation till tjenstemän, underbefäl och arbetare vid statens jernvägsbyggnader.

1 punkten.

Utskottets hemställan bifölls, och den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Första Kammarens Prot. 1894. N:o 31.

*2 punkten.**Afdelningen A.*

Utskottets hemställan bifölls.

Afdelningen B.

Herr vice talmannen: Jag tager mig friheten hemställa, huru vida icke kammaren behagade finna, att hela den nu föreliggande långa voteringspropositionen icke må behöfva uppläsas.

Till denna hemställan lemnade kammaren sitt bifall.

Herr vice talmannen: Jag anhåller att få påpeka ett tryckfel i den nu föreliggande voteringspropositionen. Det står nemligen under mom. a. i nej-propositionen: »till belopp af 200 kronor» och under mom. b.: »till belopp af 300 kronor». Dessa siffror äro, som ju alldeles tydligt framgår, omkastade, och får jag därför hemställa om bifall till den föredragna voteringspropositionen, med den förändring, att i mom. a. siffran 200 ändras till 300 och i mom. b. siffran 300 ändras till 200.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, godkändes den föreslagna voteringspropositionen med rättande af de anmärkta tryckfelen.

3 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 28 och 29 i denna månad bordlagda betänkande n:o 20, angående vissa ännu oafgjorda frågor rörande tullbevillningen.

Herr Forssell: Jag vågar till kammaren framställa den vördsamma anhållan, att punkten 4 i det föredragna betänkandets kläm, angående tullsatsen å kaffe, måtte få föredragas först och sedan de öfriga punkterna i nummerordning.

Efter härmed slutad öfverläggning beslöts, att förevarande betänkande skulle punktvis föredragas och att 4 punkten skulle först företagas till afgörande och derefter de öfriga i nummerföljd.

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.*

4 punkten.

Herr Forssell: För åtskilliga år sedan har vid den svenska Riksdagen någon riksdagsman, jag minnes nu icke hvilken, på ett

träffande sätt åskådliggjort verkan och betydelsen af den svenska sockertullen, med ungefär dessa ord: »föreställ dig, att då du flyttar tre bitar socker ifrån din sockerskål i kaffekoppen, tager en osynlig hand bort den fjärde». Så förhöll det sig i forna tider, men den, som var missnöjd med denna delning, kunde då tröstas med hänvisning derå, att det borttagna sockrets värde användes hufvudsakligen för försvarsväsendet, undervisningsväsendet och andra allmänt nyttiga statsutgifter; endast en mindre del gick då till socker- raffinaderiernas skydd.

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.
(Forts.)*

Så förhåller det sig icke nu, och så kommer det allra minst att förhålla sig från och med nästa år, så vidt eljest bevillningsutskottets beräkningar äro rigtiga. Då skall ej mindre än hvarannan sockerbit försvinna från konsumentens sockerskål, och värdet af det borttagna skall icke hufvudsakligen användas för statsändamål. Endast hälften skall tillfalla staten och den återstående hälften vara ett rent anslag, utgående till sockerindustriidkarne i Skåne.

Men det är icke nog dermed, om bevillningsutskottet nu får sin vilja fram. Från och med 1895 skall då den socker- och kaffe-konsumerande allmänheten nödgas, för att möjliggöra och upprätthålla denna delning af anslaget, åt sockerindustriidkarne i Skåne afstå icke blott hälften af hvarannan sockerbit, utan äfven en icke obetydlig andel af innehållet i sin kaffekopp.

Såsom förut skall 33 öre per kilogram raffineradt socker vara den prisbestämmande tullsatsen, men denna tullsats skall såsom sådan icke längre bringa staten någon inkomst, enär icke någon egentlig import af utländskt socker lär komma i fråga. Denna tullsats skulle då utslutande, som bevillningsutskottet så tydligt framhåfver, tjena till att upprätthålla åt sockerproducenterna det öfverpris på socker, som, enligt framställda beräkningar, läser höja sockerpriset till ungefär dubbelt mot hvad det eljest hade varit.

I gengäld för denna sin prisbestämmande funktion tager staten visserligen ut en skatt af sockertillverkarne, men en skatt, som endast utgör hälften af sockrets öfverpris; den återstående hälften skall fortfarande gå till sockerindustriidkarne, och staten tager deremot sin skada igen i en höjd kaffetull. En sådan anordning kunde emellertid vara rimlig, om densamma verkligen främjade ett godt och nyttigt ändamål, men om man förut derom kunnat tvista, synes det mig nu vara alldeles obestriddligt och från alla sidor erkänt, att verkningarne icke äro goda, utan snarare skadliga. Detta öfverdrifna skydd har redan åstadkommit och åstadkommer en ny och öfverdrifven tillväxt af denna sockerindustri. Bevillningsutskottet har åtminstone tyst erkänt det, då det i sitt betänkande n:o 21 anhåller om en skrivelse till Kongl. Maj:t med anmodan, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, hvilka förändringar böra vidtagas till nedsättning i sockerindustriens skydd och ökande af statens inkomster.

Bevillningsutskottet har tecknat tillståndet med ledning af herr Wærns motion och af en ifrån finansdepartementet till bevillningsutskottet öfverlemnad promemoria, hvaraf framgår, att denna rent lokala industri, gynnad af ett konstladt öfverpris och derigenom

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.*

(Forts.)

skördande stor vinst, växt upp med svindlande fart derhän, att den nu står mycket nära till den kris, hvilken naturligtvis skall, såsom i andra länder, medföra ekonomisk ruin. Så snart denna fara är klart uppfattad, är det också statsmagternas pligt att söka förekomma densamma, om möjligt är. Det enda verk samma medlet att förekomma densamma, eller åtminstone minska dess våldsamt, är naturligtvis en minskning af den lockelse, som bjudes i det öfverdrifna skyddet, och detta åter kan ske på två sätt: genom att minska tullsatsen, som skapar ett konstladt öfverpris, och genom att öka den skatt, som skall bereda staten inkomster. Hvardera metoden för sig har sina olägenheter och sina fördelar. Den lyckligaste lösningen är otvifvelaktigt en kombination af dem båda, hvilken på en gång tillgodoser både de skattdragandes och statskassans intressen.

Det är klart, att en höjning i beskattningen å hvitbetssocker kan icke företagas nu genast och icke af Riksdagen på egen hand, så mycket mindre, som en dylik höjning antagligen bör förenas med någon ändring i grunderna för sjelfva beskattningen. För min del instämmer jag derför mycket villigt i bevillningsutskottets yrkande i betänkandet n:o 21 om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan om ändring i beskattningsgrunderna. Hvad Riksdagen dock mycket väl kan göra ensam och för egen del, det är att vidtaga en lindrig nedsättning i sockertullen, och den synes mig så mycket mera förpligtad dertill, som det nu är fråga om att å den skattdragande allmänheten lägga en förökad afgift på en annan konsumtionsartikel.

Jag vet visserligen, att en dylik nedsättning af sockertullen, till följd af de bestämmelser, som nu äro gifna om hvitbetssockerskatten, också kommer att nedsätta statens inkomster å hvitbetssockret med omkring 2 kronor per ton betor med ett belopp, som för 1895 kan beräknas uppgå till 1,300,000 kronor. Deraf följer naturligtvis, att den ökning i statsinkomsterna, som kan beredas genom en höjning af tullen å kaffe, icke blir 2,300,000 kronor, utan i netto endast 900,000 kronor eller 1 million. Denna olägenhet kan dock Kongl. Maj:t sjelf mycket lätt möta redan under nästa år genom att till Riksdagen inkomma med förslag om att öka hvitbetssockerskatten eller åtminstone bibehålla den vid dess nuvarande belopp, oberoende af sockertullens nedsättning. Skattereformen blir både för statsmagterna och för sockerindustriidkarne lättare och bekvämare, om den på det viset tages i tvenne tempo.

Jag får dessutom bekänna, att då vi så här skola höja det svenska folkets konsumtionsbeskattning något på höft, utan tillräcklig förberedande utredning och utan tillförlitlig kännedom om behovet, har Riksdagen skyldighet att taga hänsyn äfven till någonting annat än statskassans behof. Jag sade, att vi sakna tillräcklig utredning och tillförlitliga beräkningar, och jag står fast dervid, ty det bevillningsutskott, som för några få dagar sedan hugnade oss med den upplysningen, att med statsregleringen var så väl bestämdt, att den väl kunde undvara de $1\frac{1}{2}$ millioner kronor, hvilka af Kongl. Maj:t begärdes i noga beräknad stämpelskatt, detta samma bevillnings-

utskott kan näppeligen i dag begära fullt vitsord för de beräkningar, med hvilka det vill ådagalägga, att statsregleringen möter de yttersta vanskligheter. Vi sakna, för att mäta vidden af den påstådda missräkningen å inkomstsidan i 1895 års stat, de tillförlitliga uppgifter, som endast kunna lemnas af finansministern; vi sakna också, för att rätt bedöma utgiftsbehofven, de tillförlitliga uppgifter, hvilka nu kunna lemnas endast af statsutskottet.

Då sålunda Riksdagen trefvar i mörkret, må det vara tillåtet att, vid ett så viktigt beslut, som det nu ifrågavarande, i främsta rummet taga hänsyn till hvad rättvisa och billighet mot de skattdragande må anses kräfva.

Om Riksdagen hade haft den lyckan att mottaga från Kongl. Maj:t en proposition om detta statsverkets nu upptäckta behof, en proposition, som då naturligtvis varit åtföljd af utredning icke blott om orsaken till detta behof, utan äfven om dess verkliga vidd och betydelse, då skulle utan tvifvel en sådan proposition hafva tett sig helt annorlunda än bevillningsutskottets nu förevarande framställning. Ingen finansminister skulle, efter min tanke, hafva kunnat framkomma med förslag att bestrida kostnaden för en öfverdrifven premiering af en lokalindustri genom en stor och allmän konsumtions-skatt utan att på samma gång framlägga ett fullständigt och väl motiveradt förslag till en grundlig rättelse i det ekonomiska och finansiella missförhållande, som nu blifvit fullständigt afslöjadt.

Då nu sådan framställning icke föreligger, har Riksdagen, enligt mitt förmenande, pligt att, då den på egen hand och utan tillförlitligt stöd och ledning skall öka det svenska folkets konsumtionsskatter, också häfda de skattdragandes intressen. Det sker bäst på det sätt, att man väl beviljar den begärda ökningen i kaffetullen, som synes vara åtminstone delvis nödvändig, men också i vederlag fordrar en nedsättning i sockertullen. Att en sådan tanke på nedsättning af sockertullen icke är alldeles främmande för denna kammars ledande män och för regeringen, kan ju också inhemtas af den senaste tullkomiténs förslag, hvilket just afser en nedsättning i tullen på socker ungefär lika stor som den herr Wærn föreslagit.

För min enskilda del, herr talman, är jag icke principiell motståndare till sådana indirekta skatter. Jag anser det vara mycket lyckligt att kunna på detta lättare och bekvämare sätt möjliggöra statsinkomster, som eljest skulle vara svårare att åtkomma, så vidt de behöfvas för att bestrida statsbehof, men att upptaga skatter, hvilka icke behöfvas för statens behof, utan, endast under förklädnad af statsbehof, användas till att bestrida kostnaden för premier åt en lokal kapitalplacering, och att underlätta denna operation genom skattens uttagande af konsumtionen, det kan jag icke gilla. Efter min tanke är det bättre att för sådana ändamål tillgripa den mindre bekväma, men mera kånbara tilläggsbevillningen.

Jag kan därför, herr talman, icke förena mig i yrkandet om höjning af kaffetullen utan under förutsättning af en motsvarande nedsättning i sockertullen, sådan som herr Wærn föreslagit; och tillåter jag mig yrka bifall till herr Wærns förslag i denna del.

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.
(Forts.)*

Herr Cavalli: Jag hörde icke de skäl, som af den siste talaren anfördes för den förändrade föredragningen af utskottets betänkande. Jag är således icke i tillfälle att bedöma hvad orsaken var. Af hans anförande skulle det dock nästan kunna dragas den slutsatsen, att anledningen var den, att han icke ville sätta utskottet i lämpligt tillfälle att först utreda hvad han kallade statskassans påstådda behof. Han rigtade en stöt så stark, som han med sin säkra arm det förmådde, mot utskottet, därför att samma utskott, som i dag framhåller statskassans behof, för en vecka sedan sade, att dessa behof icke voro större, än att de kunde fyllas utan anlitande af stämpelafgift å affärshandlingar. Ja, han har formellt rätt; och vill man drifva bevisföring på den bogen, kan man naturligtvis göra det. Men kammare stod mot kammare i utskottet. Det var den Andra Kammarens ledamöter i utskottet, som då representerade utskottet i denna fråga, och som ansågo, att statskassan icke behöfde nämnda afgift. Men Första Kammarens ledamöter hafva i sin reservation och dessutom, såsom jag hoppas med tillräcklig tydlighet, i lördags här betonat, att statskassan behöfde dessa inkomster och mera dertill. Det kan naturligtvis väcka en viss förvåning, att detta tillkännagifvande om statskassans behof så sent framkommit, men om jag lemnar herrarne en mycket kort, men likväl fullständig redogörelse öfver hvad i saken passerat, torde förvåningen minskas. Utskottet företog till behandling, så snart dess tid det medgaf, efter behandlingen af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om de nya skattelagarna, herr Wærns motion om nedsättning i tullen å socker. Utskottet beslöt då, att från finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå söka förskaffa sig uppgift beträffande hvitbetssockerproduktionen i riket. Detta beslut fattades på måndagen och delgafs kontrollbyråchefen, som beredvilligt på onsdagen tillhandahöll utskottet den äskade uppgiften. På torsdagen bereddes frågan i utskottet. Utskottet tillät sig då att, när det behandlade herrar Wærns och Samzelii motioner om höjning af kaffetullen, jemväl taga i öfvervägande, hvad som behöfdes för att fylla de statsfinansiella behofven. Bevilningsutskottet har således icke tagit något eget initiativ i denna sak. Det har endast behandlat motionerna, och bevillningsutskottet har väl rätt att *tillstyrka* bifall till motionen.

Den siste talaren har framhållit, huru lyckligt och huru lämpligt det hade varit, att en kongl. proposition i denna fråga förelegat. Ingen skall hellre än jag erkänna detta; åtminstone hade det varit behagligast för bevillningsutskottet. Men jag byser den mening, att skall en statsinkomst erhållas på en sådan artikel som kaffe, så kan det målet icke vinnas på annat sätt, än att frågan tyst behandlas i utskottet och hastigt afgöres af Riksdagen. En kongl. proposition kräver en långvarigare behandling, minst några dagar, och vid denna tid på året hade verkan af en kaffetull, som tillkommit på det sättet, blifvit för lång tid paralyserad. Nej, vill man saken, så skall man ock handla derefter, men vill man icke saken, då kan den siste talarens förslag gillas.

Jag skall i fråga om sockertullen inskränka mig till att påpeka, att behof af statsinkomster för närvarande finnes, och att det därför

från den synpunkten sedt kunde vara skäl att bibehålla den nuvarande sockertullen, hvilket jag ock yrkar.

Hvad den siste talaren särskildt yttrade i fråga om de skånska sockerfabrikerna vill jag icke till bemötande upptaga.

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.
(Forts.)*

Herr af Burén: Jag ber att endast få tillkännagifva, att jag icke inom utskottet deltagit i behandlingen af det betänkande, som nu föreligger till kammarens pröfning, att jag ej heller därför vill bära ansvaret för detsamma. Jag har nemligen med herr talmannens benägna tillstånd haft permission från Riksdagen och vistats på landet under den senaste tiden och sålunda icke kunnat deltaga i dess förhandlingar. Jag har endast velat tillkännagifva detta utan att på något sätt kunna nu bilda mig ett omdöme om den stora och vigtiga fråga, som nu föreligger.

Friherre Barnekow: Jag skall icke ingå i någon tullstrid med den siste ärade talaren, ty det gagnar till ingenting. Han öfvertygar icke mig och jag kan icke heller öfvertyga honom. Så länge ställningen i vårt land är sådan, som den nu är, kan jag aldrig någonsin gå in på hans konstiga och besynnerliga principer i tullfrågor. Det kan ju hända, att ställningen blir annorlunda, så att vi kunna förenas på detta område, att vi möjligen delvis återgå till frihandeln, men jag kan i alla fall icke gå så långt som han, att bara för att komma åt en industri, som han sade, vill han gå så långt, att han minskar inkomsterna till statsverket. Så långt tror jag aldrig att mina frihandelsprinciper komma att sträcka sig.

Den ärade talaren klandrade också bevillningsutskottet. Utskottets ordförande har redan bemött detta klander, hvilket dock icke berörde ledamöterna från denna kammare, ty de hade allmänt reserverat sig. Men, mine herrar, vi stodo inför ett förhållande, att vi måste skaffa penningar till statskassan. Det är i alla fall högst besynnerligt, att då man har utgifter förestående, vill man icke minska på dessa utgifter, och då vi skola skaffa oss inkomster, då är det ingen, som vill betala. Jag hemställer till kammarens ledamöter, äfvensom till den siste ärade talaren, om det icke då hade varit lika bra att betala 10 öre på en postremissvexel som att nu sätta tull på kaffe och socker. Men då man vill hafva tull på dessa artiklar, då heter det, att man hindrar handels utveckling. Men hvar finnes det bästa tillfälle att i närvarande stund taga penningar? Jo, just hos handelsverlden. Der finnas rikedomar, men icke hos jordbrukarne. Derför kan man mycket väl belägga handeln med en liten skatt i detta hänseende. Ännu är dock gärdet icke uppgifvet. Vi hafva den gemensamma voteringen, der jag hoppas, att Riksdagen skall vara så klok, att den antager stämpel å vaxlar.

Hvad angår det stora tullskydd för sockerindustrien, som den ärade talaren omnämnde, och det lokalintresse, som han åsyftade, så är jag icke så ömskinnsam som en föregående talare, att jag icke vill upptaga det till bemötande.

Jag tillhör den del af vårt land, der detta stora skydd förekommer, och jag kan medgifva, att detta skydd är stort, men tro herrarne

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.*
(Forts.)

icke, att det finnes andra industrier, som hafva ett lika stort skydd, och blir icke förhållandet vid alla tullfrågor det, att det blir ett lokalförhållande? Den ena fordrar ett och den andra ett annat, det blir alltid ett lokalintresse.

Nu säger den ärade talaren, att om man skall öka tullen på kaffe, så skall man sänka tullen på socker, och då får man tillräckligt med penningar, så vidt bevillningsutskottets beräkningar äro rigtiga. Men sänker man den ena och höjer den andra skatten, så blir ju bristen qvar i alla fall.

Den ärade talaren för alltid den fattigare befolkningens talan, men då kan jag icke fatta annat, än att det är bättre att hafva tull på socker än på kaffe, ty jag tror, att sockertullen drabbar den förmögnare mycket mera än den fattige. Jag för min del förstör mera socker än en arbetare. Han tager kanske två bitar socker i sin kaffekopp, jag tager deremot ofta tre. Jag äter ofta päronkompotter och dylikt, men jag tror, att sällan någon arbetare äter dylika delikatesser. — Jag tror därför, att sockertullen verkar mest för den förmögne. Skall man nu minska tullen på socker, så minskas ju också statens inkomster. Då må det väl vara bättre, om man kunde höja accisen och behålla sockertullen sådan den är. Man får då sannolikt mera penningar. Hvad vinner man dessutom, om man, såsom den ärade talaren föreslog, minskar socker- och sirapstullen? Man vinner icke annat, än att statens inkomster minskas, och den ärade talaren har haft den stora tillfredsställelsen att komma åt sockerindustrien så mycket som möjligt. Men några inkomster för staten vinner han icke, och då är det, enligt min tanke, bättre att skaffa statsinkomster.

Efter hvad jag nu anfört, kan jag naturligtvis icke vara med om någon nedsättning i sockertullen. Deremot kan jag vara med om en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Jag kan dock icke första den förste ärade talaren, då han först säger, att vi skola skrifva till Kongl. Maj:t med anhållan, att han måtte taga i öfvervägande, huru saken skall ordnas, och så tager han steget fullt ut och säger, huru vi skola ordna det hela. Jag förstår icke hans konsekvens härvidlag. Är jag konsekvent, skall jag icke gå Kongl. Maj:t i förväg. Jag kan vara med om skrifvelsen angående sockerindustrien, men jag vill icke vidtaga några mått och steg, innan man skrivit till Kongl. Maj:t. Jag yrkar afslag å herr Wærns motion.

Herr Reuterswärd: Det vill synas mig, som om man under den senare tiden slagit in på en ny riksdagstaktik, som jag skulle vilja kalla en hemlighetstaktik eller en öfverraskningspolitik. Jag föranledes till detta yttrande på den grund, att då frågan om spanmålstullarne förevar den 10 sistlidne mars, förklarades det, att i och för fyllande af statens behof behöfdes ingen förhöjning af spanmålstullarne; och kanske var det detta, som till en viss grad gjorde, att Riksdagens beslut blef sådant, som det blef. Nu några veckor efteråt i riksdagens elfte timme och oaktadt vi samvetsgrant — åtminstone denna kammare — tillgodosett regeringens önskningsar att få såväl arfsskatt som skatt på de hufvudsakligaste delarne af det rörliga kapitalet, nu samma afton, som vi skulle afsluta detta betänkande,

öfverraskas vi med den underrättelsen, att en fördubbling af kaffe-tullen, ja, mer än en fördubbling är nödvändig för fyllande af en högst betydlig statsbrist af mellan 2 och 3 millioner kronor, och kanske, om Riksdagen räcker 8 dagar till, få vi en ny dylik surpris, som upplyser, att till och med detta belopp är för litet tilltaget. Jag är nästan öfvertygad derom. Följaktligen hade jag icke så orätt den gången, då jag sade, att om vi finge höjda spanmålstullar, satte det staten i ett säkrare och tryggare läge, och om det blefve något öfverskott i statskassan, så vore dermed ingen olycka, blott man kunde säkert skydda oss för brist och då vi på samma gång kunde dermed hjälpa vårt lands mest tryckta och vigtigaste näring. Men då passade det icke i stycke, utan afslögs. Nu skola vi lägga en fördubblad tull på en enda artikel, som dock är en konsumtionsartikel, och en tull, som hvarken skyddar vårt jordbruk eller någon af våra industrier, utan helt enkelt och simpelt är en skatt. Vid det förra tillfället, då dock ömmande omständigheter förefunnos för att rädda våra vigtiga näringar, då ryggade man tillbaka. Då fick man höra, att den fattige beskattades för att gynna den rike. Detta är ett origtigt språk. Ty, mine herrar, fattigdomen inom industrierna ligger egentligen inom jordbruket. Säkert är, att det finnes mängen liten hemmansegare i vårt land, som har vida svårare att taga sig fram i ekonomiskt afseende än hans arbetare. Det är icke ofta, jag kan instämma med den förste ärade talaren, men delvis kan jag göra det i dag, då han säger, att orsaken till den stora bristen till stor del är att söka deri, att här har på en gång i vårt land hastigt uppväxt en industri af den beskaffenhet, att den beröfvat oss många millioner i tullinkomster. Men jag följer honom icke längre än att erkänna detta. Jo, deruti också, att jag icke gerna är med om att aflåta en skrifvelse sådan som i nästa betänkande föreslås. Men om det också för honom är klart, och möjligen kan göras klart för oss, torde det blifva mycket svårt för oss riksdagsmän att göra klart för våra komitterter, att vi höjt eller fördubblat en tull för att bereda en inkomst, medan vi på samma gång sänkt en annan, nemligen sockertullen, hvilken ju står denna mycket nära, en sänkning, som kommer att reducera inkomsten. Detta är ett sätt att gå till väga, på hvilket jag icke kan följa den ärade talaren. Skola vi nödgas att hafva kaffetull, och bevillningsutskottet, som har motionsrätt, icke kan framkomma med något bättre förslag än detta, så må det så vara; men på samma gång förklarar jag, att jag kan icke vara med om att sänka tullen på socker. Detta anser jag också vara en Riksdagens pligt att icke göra. Riksdagen bör ihågkomma, att det var senast förlidet år, som vi reglerade accisen på socker, och att det således icke kan vara lämpligt att nu komma och på rak arm vidtaga en åtgärd, nemligen att nedsätta sockertullen, utan att veta i hvad mån den verkar vare sig för sockerproducenterna eller staten; då så är, kan dock jag för min del icke vara med derom.

Jag är den ärade talaren också till en viss grad tacksam, dertför att han uttalade de för mig väljudande orden, att »principiellt är han icke emot konsumtionsskatten». Det var verkligen angenämt att höra; och jag hoppas, att han slutligen mögnar till den öfvertygelsen,

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.
(Forts.)*

att de äro för oss alldeles nödvändiga. Ty att taga skatter på sådant, som icke konsumeras, lär väl icke blifva mycket statsinkomster af; nog måste vi taga dem på konsumtionsartiklar, om det skall blifva några inkomster af. Jag har en gås oplockad med honom sedan i lördags, men jag skall icke inblanda den i detta ämne. Emellertid tillåter jag mig icke att nu göra något yrkande. Men jag skall gerna önska, i fall kammaren finner det lämpligt, att frågan blefve återremitterad, på det utskottet må taga i betraktande, huru vida icke man kan föreslå något annat än en så kolossal förökning af kaffetullen, och detta så mycket mera, som, mine herrar, säga hvad man säga vill, det icke finnes någon koja numera i vårt land, der icke kaffe konsumeras, och det konsumeras kanske såsom den enda njutningen och den enda »supanmaten» eller hvad man kallar det.

Jag påminner mig, att då man förr höll på att i utskottet tvista om just spanmålstullarnes införande, sades det af en representant för Norrland, som nu icke lefver, att norrländingarne, ehuru de i hufvudsaklig del voro nödsakade att köpa sin spanmål, dock skulle förlika sig med en spanmålstull, men fordrade ovilkorligen att få sitt kaffe så billigt som möjligt, och därför blef tullen derå nedsatt till sitt nuvarande belopp. Ty för de arbetare, som äro ute i skogen, snart sagdt, dygnet om och i kalla vintern, är det den bekvämaste och enklaste tillagade föda eller hjälpmedel till föda på så sätt, att de doppa sitt hårda bröd deri; jag vågar påstå, att är det fråga om att skilja mellan hvad som är barmhertighet i ena eller andra fallet, att höja spanmålstullarne eller att höja kaffetullen, så lider intet tvifvel, att icke beskattningen på brödet faller sig för de allra fleste lättare att bära än att så betydligt höja kaffepriset.

Emellertid har jag för närvarande intet yrkande att göra, utan jag begärde ordet egentligen för att uttala mina stora betänkligheter vid att vi nu så här sent på riksdagen — dock icke så mycket för tullens skull — öfverraskas med underrättelsen, att en statsbrist föreligger! Sedan vi mot och med vår vilja, kan jag säga, gått in på regeringens förslag, underkastat oss arfsskatt och skatter i alla möjliga afseenden, och då vi trott, att nu hafva vi genom ansträngningar kommit derhän, att nu är budgeten klar, då, samma afton, vi beslutat detta, få vi höra, att det ändock är en betydlig statsbrist. Det är detta, som grämer mig och som jag icke kunnat underlåta att vid detta tillfälle högtidligen uttala.

Herr Wærn. Det är egentligen mot de anmärkningar, som rigtats mot den förste talarens yttrande, som jag ansett mig böra uppträda.

Man har sagt, att man öfverlemnade besvarandet af hans anförande i afseende å sockerbruken i Skåne till sockerbruksfabrikanterna, hvilket måtte betyda, att anförandet skulle inneburit något tadel eller anfall mot dem. Och det har sagts, att han talat emot sockerindustrien, att han velat komma åt sockerindustrien. Jag har med mycken uppmärksamhet följt denna talares yttrande och har icke kunnat finna något sådant alls. Jag hoppas, att jag i min motion ganska tydligt tillkännagifvit, att något sådant ej heller fallit mig in

och aldrig kunnat falla mig in. Och jag är öfvertygad, att de, som dela mina åsikter i tullpolitiken, också skola instämma häruti, att egna all heder åt dem, som arbeta verksamt under hvilka förhållanden som helst; ingenting kan vara mera glädjande än en uppblomstrande industri i södra Sverige. Men att, då man uttalar frihandelsåsikter, det skulle deruti ligga det allra ringaste tadel mot dem, hvilka idka någon af tull skyddad industri, eller att man skulle vilja skada någon industri, det är icke och har aldrig varit förhållandet. Det är ledsamt att höra antydningar i den riktningen, och man kan många gånger icke undgå att tänka, att detta är ett sätt att försöka blanda bort korten. Det är sålunda icke mot industriidkarne, utan mot systemet, som det talats, det system, som nu följes med afseende å sockertullen, och som gör, att detta system är i afseende å kostnaderna för statsverket fullt jemförligt med grundskatternas afskrifning. Det har snart kostat staten lika många millioner, som grundskatteafskrifningen kostat; och detta system har hastigt blifvit så utsträckt, att jag icke är ensam om den meningen, att det innebär en mycket stor fara för en kris, som kan blifva ödeläggande och förderflig just för dem, som dermed sysselsätta sig, och hafva en inverkan på de finansiella och ekonomiska förhållandena inom landet, som kan blifva mycket bedröflig. Man kan bedja till Gud, att det icke måtte hända. Men det är nu så stäldt, att man svårigen kan undgå att se, att det är ytterst hotande. Det är då fråga, om man icke bör göra något för att motverka en dylik kris. I afseende å medlen dertill har jag i min motion föreslagit hvad jag anser förmanligt. Jag kan ej erkänna, att Riksdagen någonsin skulle hafva afsagt sig beherskningen af tullsatserna; men då det är dessas höjd, som just gifvit anledning till detta förderfbringande system, är det säkerligen skäl att nedsätta dem. I motionen har jag angifvit, huru man skall bedöma verkningarna af den föreslagna nedsättningen. Om man ser efter, huru förhållandena voro för några år sedan, då det betsockerpris gälde, som skulle uppväga tullen, så finner man, att betsockerpriset för få år sedan, 1889, var detsamma, som det skulle blifva, om man drager ifrån hela den nedsättning på sockerskatten, som jag föreslagit. Då ökades sockerindustrien det oaktadt i Skåne! Hvarför skulle den icke nu kunna fortleva? Jag tror, man blir mig svaret skyldig! Man har såsom skäl anført, att arbetslönerna höjts. Nå, det är godt och väl! Men arbetslönerna kunna nedsättas, och hvarför allmänheten skall betala för att arbetslönerna skola vara högre i en provins, än de äro i en annan, kan jag icke inse. Det är heller ingen småsak, denna konsumtionsskatt. Jag har fått uppgifter från en pålitlig landthandlande, som visa hvad det betyder och kan betyda. En arbetarefamilj konsumerar i medeltal 30 kg. socker om året. Det blir en skatt af 9 kr. 90 öre efter 33 öre per kg. Detta är en ganska allvarsam skatt, som de få betala efter detta system.

Man har frågat, hvarifrån statsverket skall taga inkomster. Jag tror, att på denna fråga kan lemnas svar. Herr Treffenberg har talat om det för herrarne. Om vi i stället för att försälja den mogna och öfvermogna skogen på 40, 60 år medgifva, att den säljes i mån som

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.
(Forts.)*

*Ifrågasatt,
nedsättning
i tullen å
socker.
(Forts.)*

konjunkturerna äro goda och behovet föranleder, så få vi en inkomst, som kan betäcka både detta och mera dertill. Men vi skola naturligtvis fastställa ett visst system der också! Konjunkturerna må vara huru som helst, skogen får ruttna, men ändå uppskjuta vi försäljningen, därför att det passar bättre att fördela afverkningen på ett visst antal år. Nej, sälj den! mogna skogen, då den är färdig, och tag pengarne, då de behöfvas; det är en mycket enkel utväg!

Jag kunde här sluta, men då den siste talaren uppehållit sig så mycket vid förbrukningen af kaffe och orsaken till att det förbrukades så mycket, så vill jag nämna, att jag tror, att folket hellre skulle dricka kaffe och hafva tull på det än tull på spanmål. Hvad den ökade förbrukningen af kaffe i Norrland beträffar, beror den i ganska hög mån på fläskets fördyrande. Det är något lifvande och värmande, som skogsarbetaren behöfver. Fördyras hans fett, så vänder han sig till kaffet för att värma sig; men det är en sviklig vän. Jag yrkar naturligtvis bifall till min motion.

Hans excellens herr statsministern Boström: Det yttrades af en föregående talare, att den politik, som de senaste riksdagarne bedrifvits, var en slags hemlighets- och öfverraskningspolitik. Jag vet ej, mot hvilken han egentligen rigtade denna anmärkning; men för så vidt han rigtade den mot regeringen, vill jag fritaga den för att hafva gjort sig skyldig till något sådant. När jag, å regeringens vägnar, den 10 sistlidne mars motsatte mig det då framlagda förslaget att höja spanmålstullarne, förelåg ej, så vidt känt var, något behof deraf ur statsfinansiell synpunkt. Dessutom må det tillåtas mig att i parentes säga, att vi väl i allmänhet äro ense derom, att spanmålstullarne böra äsättas med hänsyn icke till statens finanser, utan till landtbrukets ställning. Ur statsfinansiell synpunkt förelåg då — som sagdt — icke något behof. Icke förr än för några dagar sedan hade jag — och ej heller någon annan af regeringens medlemmar — reda på det förhållande, som nu är bekant, att hvitbetssockertillverkningen kommer att i år högst väsentligt ökas och i sammanhang dermed den beräknade inkomsten på sockertullen att aftaga. Det är gifvet, att när en sådan sak blir bekant, måste man träffa anstalter för att undvika dess verkningar.

Det är ännu ett par omständigheter, på hvilka jag anser mig böra fästa kammarens uppmärksamhet. Den 10 mars förelåg ännu icke något förslag om stämpelskatt och arfsskatt. Genom Riksdagens beslut i lördags är arfsskatten antagen, men jag tror, att man begär ett misstag genom att beräkna, att den för år 1895 kommer att lemna det belopp, som afsetts. I Kongl. Maj:ts proposition var den afsedd att taga sin början den 1 september 1894, men Riksdagen synes vilja bestämma den föreslagna början först till den 1 januari 1895. Och gifvet är, att en hel del, som eljest skulle kunnat låta dermed anstå, nu kommer att skynda med att i år lemna in sina bouppteckningar för att icke träffas af den nya stämpelskatten. Jag tror därför, att man ej kan beräkna inkomsten af denna arfsskatt högre än till omkring 800,000 kronor. I fråga om de öfriga stämpelskatterna ber jag att få erinra, hurusom Riksdagen afslagit skatt på skuldebref, hvilken

beräknats gifva 274,000 kronor, och afslagit skatt på postremissvexlar och anvisningar på upp- och afskrifningsräkning, hvilken beräknats till 210,000 kronor. Således kan jag säga, att Riksdagen har afslagit i rundt tal $\frac{1}{2}$ million. Dessutom beror på Riksdagens beslut i gemensam votering, huruvida stämpel å vexlar skall utgå eller ej, och denna stämpel är beräknad att inbringa 693,000 kronor.

Jag har blott velat fästa uppmärksamheten på dessa siffror, hvaraf framgår, att om man känner sig öfverraskad, skall man ej skylla anledningen dertill på andra, utan det är en följd af de beslut, som Riksdagen i fråga om inkomsters anskaffande sjelf fattat.

Herr Reuterswärd: Det är visserligen sant, att, såsom herr statsministern yttrat, Riksdagen har afslagit vissa stämpelskatter, som måhända skulle hafva uppgått till omkring $\frac{1}{2}$ million. Det vill jag erkänna, men jag tillåter mig erinra derom, att Riksdagen har genom afprutningar på anslagen inom de särskilda hufvudtitlarna besparat denna summa mer än tre gånger, och att följaktligen den ursprungliga budgeten ej varit uppgjord så, att den kunnat vara till fullo åskädlig för Riksdagens omdöme.

Friherre Klinckowström: Med anledning af herr statsministerns senaste yttrande i denna viktiga fråga, hemställer jag till honom, huru vida icke, då en jemförelse i finansielt hänseende med hvad som egde rum den 10 mars utvisat, att ett högst behöfligt tillskott i skatteväg är nödvändigt för statsregleringen, det vore skäl, att regeringen inkomme med proposition om tillökning i spanmåls- och mjöltullen till samma belopp, som det var, innan den senaste nedsättningen gjordes år 1892. En sådan motion har, såsom bekant, i går blifvit väckt i Andra Kammaren, men om jag blifvit rätt underrättad, har i dag i Andra Kammaren remiss å densamma vägrats. Om några patriotiska män, som inse behöfvet af att få på samma gång nödig förstärkning i statskassan och nödigt skydd för en, snart sagdt, förtviflad näring, jordbruket, skulle nu i denna kammare väcka en sådan motion, som synes mig vara af den högsta nöd påkallad, tror jag, att äfven här skulle remiss vägras derå. Men annat är förhållandet, om en sådan proposition framlägges för Riksdagen från regeringen. Då tror jag, att den ej blott måste behandlas, utan att den äfven skall vinna gehör inom Riksdagens båda kamrar.

Herr Olsson: Blott några ord! Hans excellens herr statsministern har utan tvifvel riktigt angifvit de stora arealer, som blifvit anmälda för betodling, och på dessa anmälningar har hans excellens och förmodligen också bevilningsutskottet baserat sina beräkningar, enligt hvilka hvitbetssockertillverkningen skulle uppgå till en sådan kvantitet, att den tull, som staten beräknat på råsockerimporten, under år 1895 derigenom skulle nästan helt och hållet försvinna. Jag ber om ursäkt, att jag uttalar den uppfattning, att denna beräkning har framkommit något för tidigt. Det är två olika saker att taga i betraktande. Ett är att anmäla en areal till betodling och att så

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
nedsättning
i tullen å
socker.
(Forts.)*

dessas betor; ett annat är, att de skördas och att man deraf får den eller den kvantiteten råsocker. Det är mycket ofta fallet, såsom hvarje landtbrukare känner till, att de beräkningar man gör beträffande afkastningen kunna slå fel, ej blott till $\frac{1}{4}$, utan ganska ofta till hälften. Ja! Skörden kan slå fel, ej blott i fråga om betornas kvantitet, utan ock i fråga om deras kvalitet. Och det ligger således visserligen inom möjlighetens område, att en beräkning, baserad på de till betodling anmälda arealerna, kan slå storligen fel. Vi hoppas och önska, att skörden måtte bli god till fördel för de provinser, der denna jordbruksindustri idkas, men så vidt jag kan bedöma det från finansiell och från ekonomisk synpunkt, tror jag, att det är något för tidigt att derpå basera tillförlitliga beräkningar.

Om det tillåtes mig, skulle jag, medan jag har ordet, vilja till bevillningsutskottet hembära en tacksägelse dertför, att detta utskott har behandlat frågan om kaffetullen på sätt, som skett. Det är för oss alla bekant, att när en sådan tullsats ifrågasättes, begagnar man sig af de utsigter, som finnas för en stegring i kaffeprisen, att importera stora kvantiteter af varan och dermed göra tullen mer eller mindre illusorisk. Genom den behandling, frågan inom bevillningsutskottet fått, har ej så kunnat ske; och jag tror, att detta är riktigt. Vill kammaren eller rättare vilja kamrarne hafva en kaffe-tull och anse den vara från finansiell synpunkt fördelaktig — hvilket jag icke tilltror mig kunna för närvarande bedöma — är just det sätt, hvarpå bevillningsutskottet har gått till väga, det rigtiga och det enda rigtiga. Om denna fråga på ett eller annat sätt i förväg kungöres, hvad blir resultatet? Jo, ej blott att kaffeimportörerna — och detta känner jag fullt noga till — importera stora kvantiteter kaffe, utan att från de exportorter, hvilka äro så belägna, att de kunna expediera större kvantiteter, upplägga sådana just med fäst afseende på den segrade tullen, och dessa komma således i åtnjutande af de fördelar, som ej komma statskassan eller den konsumerande allmänheten till godo. Ett sådant tillvägagående skulle jag tillåta mig på det allvarligaste afråda. Bevillningsutskottet har sökt förekomma detta, och jag tror, att det är just det rigtiga sätt, hvarpå sådana frågor böra behandlas. Såsom bekant, behandlas de äfven så nästan öfver allt i utlandet. Om således kamrarne anse, att kaffetullen är behöflig — det är blott att återgå till hvad den förut var, men derom vill jag ej yttra mig — tror jag, att det bör ske på det sätt, bevillningsutskottet föreslagit.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Forssell*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

1 punkten.

Grefve Douglas: Jag ber att i korthet få yrka återremiss på den föreliggande punkten.

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.*

Herr Philipson: Herr talman, mine herrar! I olikhet med min ärade granne till höger anhåller jag att få yttra några ord samt yrka bifall till utskottets förslag. Jag ber att till en början få påpeka, att de af kammarens ledamöter, som åhört den föregående talarens anförande, nog inse vigten af att en fråga sådan som denna ej, såsom den siste talaren yrkat, återremitteras och derigenom uppehålls, utan att beslut om bifall eller afslag, vare sig det ena eller andra, fattas nu. En föregående talare bar tydligt påvisat, hurusom, allt sedan utskottet afgaf sitt betänkande, antagligt är, att köpmännen ej blott i vårt land, utan äfven i utlandet med den största uppmärksamhet följa, huru Riksdagen kommer att behandla denna sak och huru det till sist blir beslutet. Ty, mine herrar, det kan ej nekas, att den höjning i kaffepriset, som blifver en följd, om den här ifrågasatta tullförhöjningen genast beslutas och tillämpas, kommer att vara af den art, att den väl kan locka till spekulation. Jag ber att få påpeka, att priset på den af den stora allmänheten i vårt land mest brukade kaffesorten för närvarande är 1 krona 75 öre å 1 krona 80 öre per kilo. En höjning af 13 öre, gör icke mindre än nära 8 procent; och denna ökning i vinsten inhöstas ej först efter en längre tid, utan i och med detsamma kaffetullen blir af Riksdagen beslutad, så äro dessa 8 procent eller åtminstone en stor del deraf att anse såsom inhöstade, ty köpmännen lära ej efter tullhöjningen sälja till samma pris som förut, äfven om de både köpt och förtullat sitt kaffe under den nu gällande tullsatsen. Det är således, enligt min åsigt, af högsta vikt, att det beslut, som fattas, fattas snart — icke för att Riksdagen skall bli fortare avslutad, utan därför, att den inkomst, som man bör kunna påräkna af den förhöjda tull, utskottet föreslagit, verkligen skall tillfalla statskassan och icke genom lätt verkställda affärer för längre tid undandragas densamma.

Beträffande utskottets förslag, skall jag be att nu i största korthet få nämna, att sedan det för utskottet var känt, att brist förefans i beräkning af tullmedel, måste ju, vid behandlingen af olika motioner om förändrade tullsatser, utskottet taga i betraktande, huru vida ej genom Riksdagens bifall till någon eller några af dessa det kunde vara lämpligt att fylla den brist, som man ansåg vara gifven. Då motioner om höjning af spanmålstullen redan varit före i Riksdagen, och de motioner, som äsyftat att höja den, blifvit afslagna, ansåg man sig ej böra på något annat sätt förfara än att, så att säga, söka taga ökad tullinkomst å de artiklar, som hänföras till dem, på hvilka finanstull blifvit åsatt. I utskottet föreslogs då först, att tullsatsen på oarbetad tobak — en artikel, som flere ansågo såsom särdeles lämplig att med högre tull belägga, och hvilken vara ej kan anses vara en nödvändighetsvara, utan uteslutande en njutningsartikel — skulle höjas med 50 öre och i förhållande derefter de öfriga artiklar, som lyda under rubriken: tobak. Man invände inom

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.*
(Forts.)

utskottet, och detta med rätta, att en sådan höjning skulle medföra det, som man hittills så klandrande märkt vara fallet med sockertullen. En förhöjning af tullen å tobak skulle medföra, att de tobaksplanteringar och den tobaksodling i vårt land, som utan den ringaste accis eller afgift egt rum, i högst vidsträckt mån skulle ökas och än vidare etableras så att man snart nog skulle komma till samma sorgliga förhållande, som är rådande med den minskning i inkomst af sockertullen, sedan hvitbetsodlingen trots accisen så högst betydligt utsträckt; eller att genom höjd tobakstull tobaksodlingen skulle bli så stor, att en betydlig minskning i tobaksimporten skulle förekomma. Då här ej föreslagits vare sig accis eller odlingsförbud för tobak, måste således de, som yrkat på höjning af tobakstullen, låta den frågan falla. Återstod då kaffet. Jag ber att få erinra, att när spanmålstullen år 1888 höjdes och höjdes ganska väsentligt — dubbelt mot hvad den nu är — för min del helsade jag den höjningen med den största glädje — sänktes kaffetullen just af den anledning, att man önskade få något slags compensation eller ersättning åt de stora kaffeförbrukarne, det vill säga en del allmoges och arbetare, därför att man genom den höjda spanmålstullen för dem kunde sägas hafva fördyrat spanmålen. Dessa spanmålstullar äro nu ty värr sänkta. Ett behof förefinnes, som måste fyllas, och då vill det synas, som just kaffet, hvilket — man må huru mycket som helst säga att det är en förbrukningsvara, dock i flera fall är en njutningsartikel, som öfver höfvan brukas på ett sätt, som gjort att läkarne förklara det vara skadligt — är lämpligt att bära en tullhöjning. Man har icke föreslagit höja tullen ens så högt, som den var före år 1888, utan från 12 till 25 öre. Den var förut 26 öre. Jag vågar påstå, att den inverkan, som jag vet att det naturligtvis kommer att heta, att denna förhöjning skall ha på de mindre bemedlade, är af den ringa betydelse, att dertill ej bör tagas hänsyn. Här har upplysts, att kaffekonsumtionen i vårt land är bland de största i alla länder, och konsumtionen har angifvits till en siffra af något öfver 3 kg. om året per individ. Om vi nu beräkna, att på dessa 3 kg. höjning i pris och således ökning i utgift för den kaffekonsumerande sker med 13 öre per kg., gör denna summa 39 öre per år. Jag medgifver visserligen, att ej alla individer förtära 3 kg. kaffe, utan det fins de, som förtära det dubbla, och andra deremot, som ej förtära hälften. Men om vi vid beräkningen äfven skulle höja medeltalssiffran till 4 kg., synes en ökning i utgiften af 52 öre per år ej vara af någon betydelse. Då det nu väl behöfves ökning i statsverkets inkomster, synes det mig, att det förslag, bevillningsutskottet framlagt, är det antagligaste, och det synes mig framför allt vara af vigt att, om man verkligen vill göra tullförhöjningen för en artikel effektiv och ej låta ett helt år, eller 1895, förflyta utan att den nytta, som åsyftats, verkligen vinnes, afgöra frågan i dag och icke återremittera den; hvarför jag, herr talman, anhåller få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson, Liss Olof: Vid den 4:e punkten var jag obetingadt för bifall till utskottets förslag, men i fråga om nu föredragna

punkt har jag svårt att biträda hvad utskottet föreslagit. Jag får säga, att det beredde äfven mig en stor öfverraskning, då jag kom hem i lördags qväll och bland en del papper, som delats ut, fann ett betänkande om höjning af kaffetullen, men ej höjning af bränvinstillverkningsafgiften. Jag blef ännu mera öfverraskad, när jag i går af en händelse kom upp i kammarens plenum kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m. — ett slags sammanträden, som under hela den tid jag varit riksdagsman aldrig varit afsedda till diskussion i synnerhet i viktiga frågor, som bordlagts blott en gång — och fick höra, att det var meningen att då afgöra detta stora ärende. Det var händelsevis flere närvarande än det på sådana plena brukar, i synnerhet på en söndag, då det plägar vara högst 7—8 stycken. Men åtskilliga syntes vara invigda i hemligheten, och det var väl därför det var flere här. Jag kom, som sagdt, af en händelse, men hade ej med mig betänkanDET, hvilket jag blott som hastigast ögnat igenom, ty jag tänkte att ett ärende, som stod långt ner på listan med 36 nummer, fick man väl tid att sätta sig in i. Så fick man höra, att det var statsbrist, som skulle fyllas. Det är gifvet, att när det fattas och det är statsbrist, skall man fylla den. Det är jag med om; men jag blef öfverraskad, när jag fick höra huru den uppstått, nemligen genom sockerbetorna i Skåne. Vi, som icke odla sockerbetor, hafva verkligen trott, att dessa betor växte på sommaren, och att man således redan i januari, när man kom in med den kongl. propositionen, skulle ha reda på skörden för föregående år, för att kunna derefter ställa sina beräkningar. Likaså var jag öfvertygad om att regeringen i januari lika litet som nu vet, huru skörden kommer att bli detta år. Det är således ej något nytt, som tillkommit, utan man hade kunnat göra det lika väl då som nu. Något har väl tillkommit, enär man ändå i sista ögonblicket nödgas visa, att det fins en brist, och jag kan ju ej neka, att den fins, då äfven utskottet blifvit öfvertygadt derom. Men jag är ej ense med utskottet om sättet att fylla denna brist. Jag får säga, att om utskottet sagt, att både bränvinstillverknings-skatten och kaffetullen behöft höjas, hade jag varit med om bådadera. Jag har för egen del aldrig talat för nedsättning af kaffetullen, och när 1888 års Riksdag nedsatte denna tull, trodde jag att det var en oklok handling och en åtgärd, som man skulle komma att ångra. Jag trodde äfven då, att behofvet af statsinkomster skulle förefinnas, och mig syntes det vara en sådan statsinkomst, som borde kunna saklöst fortfaRa. Då det nu har visat sig — och jag är öfvertygad om att bevillningsutskottet gjort sig reda därför — att bristen icke är större, än att den kan täckas med den nu ifrågasatta höjningen i kaffetullen, måste också en höjning med 10 öre af bränvinstillverkningsafgiften fullt räcka till och täcka bristen utan tullhöjning för kaffe. Oaktadt jag, som sagdt, aldrig talat mot högre tull på kaffe, så får jag säga, att i valet mellan höjning af bränvinstillverkningsafgiften och kaffetullen ställer jag mig obetingadt på den åsigten, att det är bättre att täcka bristen med det förra än med det senare, och jag är fullt öfvertygad derom, att i så fall missnöjet inom landet skall bli ofantligt mycket mindre, om ens något, hvaremot en höjning

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)*

af kaffetullen kommer att väcka stort missnöje och ett berättigadt missnöje, i synnerhet om det sker samtidigt dermed att utskottet tillbakavisar hvarje förslag att öka skatten på brännvin. Kaffe begagnas nu i nästan hvarje gård — om det är en lycklig omständighet vill jag nu ej yttra mig om. De äro ytterst få och lätt räknade de gårdar, der kaffe ej begagnas, men deremot, åtminstone i de trakter, som jag mest känner till, skall man lyckligtvis få söka länge för att finna gårdar, der det köpes brännvin och supes. Nu skulle man söka komma åt dessa, som använda kaffe, i stället för att höja brännvinskatten med 10 öre per liter, alltså, man skall beskatta den som dricker kaffe, för att göra brännvinet billigare för dem som supa. För dem, som begagna rusdrycker måttligt, betyder denna ökning af 10 öre per liter ingenting, men för verkliga supare deremot, som vanligen supa upp hvad de ega, betyder det helt enkelt ingenting annat än det lyckliga förhållande, att de få mindre sprit för sina penningar, ju dyrare den är. Mig förefaller det ganska märkligt, när man nu i början på riksdagen afslår framställda förslag om förhöjning i tullskyddet för vårt jordbruk, under förevändning att det ej förefinnes något behof af ökade statsinkomster, att man sedan kommer och säger: »brännvinet skola vi ej fördyra, de må supa för lika godt pris som förut, men kaffet det vilja vi komma åt för att dermed fylla den brist, som finnes i statens budget». Jag skulle, såsom jag förut sagt, i fall statsbristen hade behof af ökning i tullen på kaffe och af brännvinstillverkningsskattens höjande med 10 öre per liter, varit med om båda. Men då det ej behöfs mer än endera, tvekar jag ej det ringaste i valet, utan då ställer jag mig på den sidan, som vill att denna brist skall täckas genom ökad brännvinstillverkningsskatt, men låta kaffet fortfarande få gå för den tull det nu drager, intill dess statens behof kräver en ökning äfven här.

Jag är ej bland dem, som anse att Riksdagen är så bunden af sitt uttalande i motiveringen till sitt beslut vid urtima riksdagen, att Riksdagen allt framgent skall vara nödsakad att på vissa håll taga de behof som erfordras, utan jag anser att man bör taga dem der, hvarest det är lämpligast och missnöjet blir minst. Tron I, mine herrar, att missnöjet blir större, om man säger till folket: »ni får betala 10 öre högre skatt per liter brännvin, än om man fägnar dem med att de få skrapa i hop i alla vrår 100,000 kronor för den stämpelskatt man tvingar ut ur dem? Lägg den på denna artikel! Ingen kan påstå, att brännvinet är någon nödvändighetsvara, men deremot har kaffet blifvit en sådan, och därför väcker det ovilja. Nej, lägg förhöjningen på brännvinet! Ingen tvingar suparne att köpa det, utan de köpa det när de anse sig hafva råd dertill, men det kommer aldrig på någon debetsedel eller på någon stämpel. Detsamma kan sägas om kaffet också, och därför är jag ej ovillig att taga båda, om behofvet skulle så kräva. Men då utskottet visar, att behofvet ej är större, än att det täckes med kaffetullen, tror jag, att det skulle ännu bättre täckas med den inkomst, som vunnas genom ökad brännvinstillverkningsskatt. Det skulle inom landet, så vidt jag känner till, helsas med odeladt bifall, om man i valet af dessa två skatte-titlar toge brännvinsskatten i stället för kaffetullen, då ej båda be-

höfvas, och därför yrkar jag afslag å den föredragna punkten i utskottets betänkande och kommer att yrka på återremiss af den sista punkten, som handlar om den ökade bränvinstillverningsskatten. *Ifrågasatt höjning af tullen å kaffe m. m.*

För närvarande yrkar jag afslag på den föredragna punkten. *(Forts.)*

Herr Almström: Jag skulle önskat, att de af kammarens ledamöter, som klandrat bevillningsutskottets förslag, suttit i utskottet, då der lemnades den upplysning, att statsinkomsterna voro otillräckliga. Jag är öfvertygad, att, oaktadt hvad dessa herrar nu anfört, de skulle hafva kommit till samma resultat som utskottet. Jag vill påminna derom, att detta inom sig hyser flera representanter för det s. k. nykterhetsintresset, och att frågan om att höja bränvinstillverningsskatten der haft ifriga och skickliga förfäktare. Som det synes, är vid detta betänkande fogad blott en enda reservation, och detta torde ådagalägga, att de utskottsledamöter, som ifrat för att få skatt lagd på bränvin eller andra skatteobjekter, funnit de skäl för kaffetullen, som i utskottet frambragts, tillräckligt talande för att komma dem att öfvergå från sin första åsigt. Det var, såsom redan en föregående talare påpekat, fråga om att taga den felande inkomsten på bränvinet. Deremot anmärktes, att för närvarande finnas liggande på lager så stora quantiteter bränvin, att en förhöjning af skatten härå icke skulle hafva den dermed afsedda effekt, utan att en stor del af den inkomst, man påräknade, skulle gå för statsverket förlorad. Dessutom ansågs, att, då frågan om ölskatten antagligen icke länge låter uppskjuta sig, och man kan hafva att under de närmaste åren vänta förslag i den riktningen, man därför borde vänta med förändringar i bränvinsskatten, till dess ölfrågan komme före. Dessa båda skatter måste nemligen sättas i ett visst samband med hvarandra, derest ej den nya ölskatten skulle till stor del förfela sitt ändamål. En föregående talare, herr Philipson, har redan redogjort för de skäl, hvarpå utskottet ansåg att tobakstullen ej denna gång borde förhöjas. Jag vill endast i korthet upprepa, att ett läggande af högre tull på tobak fordrar ganska grundliga föregående utredningar. Det är nemligen ej nog att blott bestämma en tull på tobak eller tobaksfabrikat. Åtgärder måste äfven vidtagas för att hindra, det staten ej genom en utvidgad tobaksodling må gå förlustig hvad som med den förhöjda tullen skulle vinnas. Att med bevillningsutskottets nuvarande sammansättning frågan att taga det felande behovet genom förhöjning i spanmålstullarne ej kunde vinna framgång, är väl naturligt. Äfven om första kammarledamöterna skulle hafva ansett en sådan förhöjning nu lämplig och behöflig, hvilket jag betvivlar, skulle alltid Andra Kammaren hafva motsatt sig densamma, och jag vill bemötta, om det i riksdagens sista timme skulle hafva varit lämpligt att åter upptaga denna fråga, som ovilkorligen skulle kommit att framkalla mycket stora och svåra tvistigheter. Jag ber att i deras intresse, hvilka påyrka eller anse att denna fråga nu borde upptagas, påminna, att det ovilkorligen skall lända till ett bättre resultat, om frågan derom uppskjutes till en kommande Riksdag.

Här har yrkats återremiss. Men jag vill ytterligare fästa uppmärksamheten derpå, att en återremiss i verkligheten är detsamma som

Ifrågasatt höjning af tullen å kaffe m. m. (Forts.) afslag på den förhöjda kaffetullen. Ty om en sådan tull skall införas, bör beslutet, på sätt herr Cavalli antyd, tillämpas med allra största skyndsambet. Om kammaren ej anser tullen lämplig, må kammaren då afslå den, men ej återremittera den. Så oangenämt det än varit för bevillningsutskottet att föreslå denna tull, måste jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Cavalli: Den siste talaren hade fullt rätt uti hvad han sade derom att det klander, som nu rigtats mot utskottet, skulle säkerligen hafva uteblifvit hos mången, om han deltagit uti utskottets förhandlingar vid denna riksdag. Då utskottet afslutade ett arbete, mera vidtomfattande än i allmänhet kommer detta utskott till del, samt efter måttet af sina krafter löste de dem förelagda frågor, kunde utskottets ledamöter hafva anledning att tro, att deras svårigheter voro slut. Så var dock ej fallet. I sista stund yppade sig en statsbrist, om hvilken kännedom förut ej förefans. Utskottet hade på gifven anledning, för hvilken jag nyss redogjort, förskaffat sig uppgifter, hvarigenom finansernas ställning för utskottet yppades. Det åligger utskottet enligt dess instruktion att föreslå hvad till fyllande af statens behof kräfves, och det kräfves af utskottet, att det härvid handlar både raskt och klokt. Att det handlat raskt, därför hade jag ej väntat att få höra förebräelser i denna kammare. Vi hafva likväl uppburit sådana; jag tror, att vi kunna bära dem med jemnmod. Hvad den senare fordringen beträffar, hafva vi naturligtvis ej samma anspråk eller ej ens någon begäran att få något erkännande därför. Det är ej lätt att vara klok, i synnerhet när meningarna äro så skiftande. Jag tror dock, att utskottet kan bjuda skäl, hvilka för en opartisk granskning ej torde vara utan sitt värde.

Huru lågt och huru nått man än vill beräkna den nu förefintliga statsbristen, har dock Riksdagen, äfven om den i öfverensstämmelse med Första Kammarens beslut antager den beslutade skatten på vaxlar, dock en brist att fylla, som ej kan beräknas under 1,850,000 kronor, i rundt tal 2,000,000 kronor, eller ungefärliga inkomsten af kaffetullen; dock har ej utskottet i följd af dessa båda siffrors motsvarighet kommit till det slut, utskottet gjort.

Utskottet hade att välja på brännvin, tobak och kaffe. Hvad brännvinet beträffar, är det ju alldeles riktigt och alltid tilltalande för känslan att tänka på lämpligheten af en skatteförhöjning å denna vara, men det är ej nog att saken teoretiskt ställer sig så — det fordras äfven att åtgärden tillför statskassan penningar, men det gör ej bränvinstillverkningen för närvarande. Jag har här en uppgift från chefen för kontroll- och justeringsbyrån, som visar, att om man jemför tillverkningen under åren 1892—1893 samt 1893—1894, uppstår ett öfverskott för innevarande år af 4,931,772,4 liter. Då den ökade skatten under detta tillverkningsår, jemförd med föregående, endast uppgår till 608,000 kronor, torde herrarne finna, att den ökade produktionen skett i rent spekulativt syfte, för att förtjena penningar. På bränvinsnederlag finnas upplagda 8,767,122,1 liter och på allmänna nederlag 6,401,790,7 liter, summa 15,168,912,8 liter. Den

sista uppgiften har jag ej fått från byrån, men från en person, på hvilken jag fullt kan lita.

Under sådana förhållanden är det ju ej möjligt att, då man behöver penningar *genast*, tillgripa en sådan skatteutväg.

Det återstod då tobak, och det var verkligen mycket tal derom i utskottet, men det gick ej för sig att vid tullbeläggning af tobak utan vidare ändra en siffra, såsom vid kaffetullen. Tobaksfabrikationen är en industri och har som hvarje annan sådan rätt att af statsmagterna behandlas med hänsyn och på sådant sätt, att dess intressen ej förfördelas. Det stod ej utskottet till buds att med den knappt tillmätta tiden och utan att röja saken, hvarigenom dess verkningar skulle paralyseras, erhålla den utredning, som fordrades för att derpå kunna grunda en tullsats. Utskottet måste öfvergifva denna beskattningsgrund, och vid sådant förhållande återstod ej annat att tillgripa än kaffet. På dessa skäl, hvilka jag vågar hoppas skola tillmätas något värde, har utskottet, dertill nödt och tvunget, framlagt sitt förslag; ty icke lär väl någon kunna tro, att utskottet *gerna* kom med förslag om denna skatteförhöjning. Men, som sagdt, någonting annat stod ej utskottet till buds.

För min del skall jag med jemnmod finna mig uti hvilket beslut kammaren än går att fatta; men jag ber vördsamt att till dem, som yrka återremiss, få säga några ord. Jag har redan förut betonat, att skall någonting göras, för att kaffetullen skall blifva något annat än en guldgrufva för en och annan affärsman, får det handlas raskt och *genast*, och vill man ej hafva denna tull, så må man afslå den, emedan jag är öfvertygad om att en återremiss skulle verka precis på samma sätt.

Herr Wærn: Jag har blifvit uppkallad af ett yttrande utaf en talare på norrköpingsbänken, att den ifrågasatta förhöjningen af kaffetullen skulle vara så obetydlig, att den, med beräkning af en årlig konsumtion per individ af 3 å 4 kilogram kaffe, skulle motsvara en årlig skatteförhöjning af circa 52 öre, och det vore ju, sade talaren, en ren bagatell. Ja, det är så med dessa divisioner, att man kan komma med dem nära nog till huru litet resultat man vill. Så t. ex. dividerad med årets tolf månader, blir skatten ju blott cirka 4 öre — och det är ju ännu mindre. Men om man nu kommer till denne individ och säger honom: »det kostar dig blott en ökning i dina utgifter af 52 öre om året.» »Ja», svarar han naturligtvis, »då är det ju ej så farligt.» Men säger jag honom, att han skall betala samma summa för sin hustru och hvart och ett af sina barn, till och med för det lilla, som ännu ligger vid bröstet, då får han säkerligen en annan uppfattning om hvad saken verkligen gäller!

Då jag väckte min motion om kaffetullen i sammanhang med att jag föreslog nedsättning i annat, så sökte jag att göra mig någa underrättad om den årliga kaffekonsumtionen i vårt land, och jag fick en del uppgifter från en erfaren och pålitlig landthandlande hvilka jag vill meddela kammaren.

Enligt hans uppgift skulle en medelstor bondfamilj förtära 15 kg. kaffe pr år, en arbetarefamilj deremot 20 å 25 kg. Det kan

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)*

förefalla märkligt, att en arbetarefamilj konsumerar så mycket i jemförelse med bonden, men orsaken är helt naturlig. Den är, att bonden har från sitt landtbruk sofvel till sin torra föda, då arbetaren deremot saknar sådant — därför förtär denne mera kaffe, och ju mera herrarne genom tullar å lifsmedlen fördyra födan, desto större blir hans behof att hålla sig till kaffet. Om jag nu ser till huru den föreslagna tullförhöjningen å kaffe skulle verka, så leder den till en förökad utgift af 1 krona 95 öre för en bondefamilj med en årlig konsumtion af 15 kg. samt för en medelstor arbetarefamilj med en motsvarande konsumtion af 25 kg. gör det en ökning i dess utgifter af 3 kronor 25 öre. Då en arbetarefamilj nu får betala 3 kronor i tull på sitt kaffe, skulle den efter genomförande af den föreslagna tullsatsen få betala 6 kronor 25 öre. Den arbetare, som har t. ex. 500 kronors inkomst — och af de beräkningar, som skett i anledning af förslagen om förändringar i rösträtt, känna herrarne storleken af den klass han tillhör — skattar nu för sin och sin familjs kaffeförbrukning 3 kronor, och den förhöjning, som är ifrågasatt, uppgår till 3 kronor 25 öre. Den skatt han för kaffeförbrukning får betala uppgår nu till 0,6 procent af den beviljning han skulle erlägga, om sådan påfördes honom, men efter förhöjningen skulle nämnda skatt uppgå till 6 kronor 25 öre eller för blott en enda förbrukningsartikel betydligt mer än den beviljning af 5 kronor, från hvilken han på grund af sina små inkomster är befriad.

Jag tror icke, att det är någon småsak för en arbetarefamilj att betala årligen 6 kronor 25 öre blott för att få dricka sitt kaffe. Jag tror, att denna förhöjning af mer än af 3 kronor kommer att kännas ganska tung för honom.

Detta i afseende på att den förhöjda tullen ej skulle hafva något att betyda.

Hvad sjelfva förhöjningen angår, fruktar jag att den under närvarande omständigheter icke kan undvikas; men jag måste på det allra bestämdaste frigöra mig från att det sker på grund af min motion, ty den afsåg en *samtidig nedsättning* af tullen å andra förbrukningsartiklar.

Friherre Klinckowström: Jag ber kammaren om ursäkt, att jag för andra gången i denna fråga begärt ordet, men den är dock en ganska vigtig och tankvärd fråga. Innan jag närmare inlåter mig på den, får jag nämna, att ett litet misstag rörande uppgifterna om åtskilliga länders kaffekonsumtion, hemtade från motionären herr Wærn, råkat inflyta i utskottets betänkande på sid. 12. Der förekommer bland annat, att kaffeförbrukningen i Tyskland under åren 1880—1884 utgjorde per individ 2,14 kg. Detta är origtigt, det skall vara 2,44. Under åren 1885—1889 utgjorde den, som riktigt angifves, 2,38 kg. Jag säger detta därför att motionären nämnt, att i de flesta andra länder än Sverige har i följd af stigande kaffepris förbrukningen af tagit, men i vårt land betydligt ökat.

Det är också ett lika obevisadt påstående. Enligt den af Neumann-Spallart senast utgifna (fortsatt af D:r Juraschek) »Übersicht der Weltwirtschaft», som motionären äfven begagnat, är denna uppgift vilseledande. I somliga länder har kaffeförbrukningen per indi-

vid stigit, i andra åter har den aftagit. Medan jag har ordet, vill jag äfven rätta en uppgift, som herr Philipson nyss lemnade, nemligen att Sverige skulle vara det land, som har största kaffeförbrukningen per individ. Detta är ej heller riktigt. Ty enligt nyssnämnda tyska arbete, det bästa i den vägen, som för närvarande står till buds, är det 5 länder, som i det fallet gå före oss, nemligen Nederländerna, Belgien, Nord-Amerika, Norge och Kaplandet. Sedan kommer Sverige som det sjette i ordningen, och derpå aftager det hela vägen, och det är att beklaga, att man inom utskottet synes hafva fotat sina beräkningar på motionärens tablå, som återfinnes på den af mig nyss angifna sidan af betänkandet, enär motionären i sina uppgifter rörande olika länders årliga kaffeförbrukning per individ endast upptagit de der angifna 8 stater, då deremot i det arbete, hvarur motionären hemtat sin visdom, finnas upptagna många fler, jag tror ungefär 3 gånger så stort antal, hvaraf framgår, att man i vår verld mycket väl kan lefva och existera utan kaffe, ty det går så långt ned, att i ungefärligen hälften af alla kaffeförbrukande länder öfverstiger den årliga förbrukningen per individ icke en kilogram.

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)*

Hvad nu beträffar sjelfva hufvudfrågan, tror jag, att i det läge, den nu befinner sig, är stort intet annat att göra än att, såsom en ledamot, den föregående talaren, redan yttrat, afslå densamma. Att derigenom skola uppstå vissa svårigheter att reglera riksstaten, det finner jag mycket väl, men den saken må öfverlemnas åt regeringen, som bringat oss i detta svåra tillstånd, och om jag vågar å nyo gifva regeringen ett vördsamt och underdänigt råd, tror jag, enligt den i mitt förra yttrande framställda åsigten, att regeringen borde redan nu vid denna riksdag och så fort som möjligt proponera en ökning af spanmåls- och mjöltullen. Denna proposition har man sagt mig enskildt ej skulle kunna remitteras till vederbörligt utskott. Det betvivlar jag dock storligen, men om än så skulle ske, komme likväl Riksdagen och hela svenska folket att derigenom erhålla visshet om att regeringen åtminstone till en blifvande Riksdag ämnade göra en sådan proposition, och jag tror att Riksdagen borde äfven nu se till, att på något sätt rikets kraf på ökade inkomster kunde tillfredsställas.

Få vi deremot icke någon sådan proposition eller åtminstone löfte om att regeringen vill till en kommande Riksdag framlägga förslag om spanmålstullarnes ökning till hvad de voro före 1892, så tror jag att både landet och Riksdagen komma att vända regeringen ryggen, och då skall det bli roligt att se, huru regeringen skall kunna regera utan både Riksdagen och svenska folket.

Jag yrkar afslag på kaffetullen.

Herr Samzelius: Jag är mycket tacksam för den välvilliga behandling, som min motion rönt hos bevillningsutskottet, och om den kommer att röna samma välvilja inom denna kammare och måhända äfven inom den andra, så är jag villig att åtaga mig hela ansvaret för den tullförhöjning, som här är ifrågasatt. Då herr Wærn ville betona, att det icke är hans motion, som skulle föranleda den ifrågasatta åtgärden, så ber jag att få helt och hållet fritaga honom derifrån. Mig synes emellertid, som om frågan mest beror på, huru

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)*

vida det finnes något behof af de ifrågavarande medlen. Den förste ärade talaren antydde, att man icke kunde göra sig någon säker föreställning derom, förr än man från finansministern finge en tillförlitlig utredning i ämnet, ty endast från den platsen hade man en säker auktoritet och man kunde följaktligen vara viss på, att hvad som från det hållet yttrades alltid sloge in. Jag ber emellertid, utan att vilja vara elak, att få från den första tiden af mitt riksdagsmannaskap erinra om att då hade vi en ung och talangfull finansminister, åt hvilkens tal då alltid lemnades obetviflad auktoritet; det var då fråga om att öfvergå från det förut följda systemet, att till riksgäldskontoret öfverlemna öfverskottet å statsverkets inkomster för de år, då sådant öfverskott på det hela taget uppstod, under det att riksgäldskontoret hade skyldighet att fylla de brister i de beräknade inkomsterna, som under andra år uppkommo. För år 1874 uppstod ett ovanligt stort öfverskott å statsverkets inkomster. Det öfversteg nemligen 20 millioner kronor, och efter afdrag af brister å vissa förslagsanslag m. m. fanns ett nettoöfverskott af mer än $16\frac{1}{2}$ millioner kronor endast för det året. Detta anseliga belopp lekte begärligt i hågen för den unge finansministern. Han leddes nemligen icke af samma försigtighet, som gjorde sig gällande i Egypten hos Pharaos finansminister Joseph, hvilken, såsom vi alla känna, lät de sju feta årens öfverflöd fylla bristen i de derpå följande sju magra åren. Han ville tvärt om genast göra storverk och taga hela det för 1874 uppkomna, ovanligt stora öfverskottet i anspråk för en budget, som man har lätt att låta svälla ut, men svårt att derefter inknappa. Deremot anmärkte jag, att statsinkomster inflyta ojemnt, många år lemnande brist, men under andra åter öfverskott, och att, om man grundar budgeten uteslutande på till exempel att tullmedel influtit, så kunde det befaras, att brist skulle uppstå. Derpå svarade han drastiskt, att brist komme derefter aldrig att uppstå, så vidt vi öfverginge till det rena frihandelssystemet, men att vi då ännu icke hunnit lyfta den ena foten för att taga första steget på den banan, men att om vi dristigt beträdde denna bana, skulle vi få ett öfverskott icke på 15 å 20 millioner kronor årligen, utan på vida större belopp. Oaktadt han sedermera sökte lyckliggöra vårt land med frihandel, under det nästan alla andra länder mer och mer omgärdade sig med ett skyddssystem, uppstod emellertid brist, så att statskontoret fick begära kassaförstärkning af riksgäldskontoret. Det upplånades för sådant ändamål undan för undan tillhoppa $16\frac{1}{2}$ millioner. För ett par år sedan erkände han slutligen, att det varit en ung finansminister, kanske väl ung den tiden. Detta erkännande var ju såsom sig borde, det medgifves gerna. Jag skulle därför icke återkommit till denna ledsamma affär, om icke den ärade talaren nu gifvit mig en direkt anledning dertill. För öfrigt är det min åsigt, att churu värdefulla upplysningar i dylika frågor väl kunna erhållas från finansministersbänken, då likasom nu, det likväl är en oafvislig pligt för den enskilde riksdagsmannen att efter förmåga sjelf noga pröfva dessa stundom rätt invecklade frågor och icke uteslutande lita på omdömet från finansministern, hvilken, likasom vi andra dödlige, stundom misstager sig.

När Kongl. Maj:ts proposition till innevarande års Riksdag utkom, ansåg jag, på grund af denna uppfattning, det vara min skyldighet att göra mina reflexioner öfver hvad som behöfdes; jag väntade att äfven någon annan skulle åtaga sig detta besvär, men det kom icke någon motion, och då skref jag den motion, som nu föreligger, sista aftonen, då motioner finge inlemnas. Den är sålunda ett hastverk, men emellertid hade jag alldeles klart för mig, att staten hade behöf af medel, icke på grund af den utredning, som nu inkommit, men jag hade tagit kännedom om hvitbetssockerkomiténs betänkande och åtskilliga andra tillgängliga handlingar och derigenom kommit till samma resultat, som nu föreligger, dock icke fullt så mörkt. Jag tror nemligen, att i närvarande stund skildringen är väl mörk, och jag kan näppeligen föreställa mig, att verkligheten kommer att slå sig fullt så illa ut, som promemorian angifver. Emellertid hade statskontoret redan då nödgats vända sig till riksgäldskontoret med begäran om kassaförslag och hade därför en skuld på 8 millioner kronor. Samma skuld har det ännu i dag, och derpå har riksgäldskontoret nödgats erlagga nära 4 procent ränta, som representerar en statsutgift af något mer än 300,000 kronor. Det kunde icke fortgå på det sättet, syntes det mig. När kaffetullen nedsattes, var jag emot denna nedsättning, och jag har nu räknat ut, att om denna tull icke blifvit nedsatt, så hade statskontoret icke behöft såsom kassaförstärkning taga en enda skilling från riksgäldskontoret, utan allt hade gått bra. Man uppgaf åtskilliga skäl för nedsättningen af kaffetullen, och jag fick finna mig i minoriteten då liksom vid många andra tillfällen, då jag efteråt, ledsamt nog, fått rätt. Emellertid artar sig ställningen för närvarande så, att statskontoret har en skuld till riksgäldskontoret för rörelsekapital af 8 millioner kronor. Vidare är det antagligt, att, om icke denna framställning kommer att bifallas, behovet under innevarande år blir ännu större. Jag vill meddela, att kassan i statskontoret för närvarande är bättre, än den varit föregående år. Men dertill har bidragit dels den stora bränvinstillverkningsskatten, som har omtalats, dels att sjöfarten varit tidig och dels att det influtit mera i hvitbetssockeravgift än under föregående år. Men vi hafva nu några månader, maj och juni, då ovanligt stora utgifter förestå, och skulle icke statskontoret få den hjälp, som blir en följd af bifall till förevarande motion, så är det att förutse, att statskontoret möjligen kommer att behöfva ännu mera medel, och att upplåning för det ändamålet måste ske. För mig synes det vara en oafvislig pligt att söka förekomma detta, ty jag har, som sagdt, uppfattat min pligt såsom riksdagsman så, att jag skall själf göra mig en föreställning om saken, oberoende af den auktoritet som åberopas.

Om man nu vände sig till bränvinsmedlen, så skulle till följd af den betydliga qvantitet, som ligger på nederlag, en ökning i tillverkningsskatten komma att lemnas helt obetydligt. När jag väckte min motion, hade det icke gjorts allarm, och man antog, att en enskild motionärs framställning icke skulle kunna leda till något resultat. Flere kaffeimportörer hafva frågat mig, hvilken utsigt till framgång min motion kunde hafva. Jag har sagt, att icke mycket var att

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.*
(Forts.)

vänta, och att jag ville helt och hållet afråda ifrån att spekulera. Förhållandet var ett helt annat med Liss Olof Larsson. Man visste hvilken auktoritet han var och kunde vänta bifall till hans motion, och därför har man bränt ovanligt mycket.

Hvad det beträffar, att herr Wærn räknat ut, huru mycket denna tullförhöjning skulle göra per individ för dessa fattiga arbetare, som förtära kaffe, så är det ju en känd sak, att om man skall få en skatt, som inbringar något betydligt, så får man taga en skatt, som utgöres af alla. Om den lägges på de rike och förmögne, så inbringar den jemförelsevis blott litet, ty desse äro så ytterst få här i landet. Och om man ser huru det är i andra länder, så finner man, att der förefinnes en betydligt högre kaffetull, till exempel i Frankrike, der kaffetullen är 1 krona 10 öre per kilo. Der anser man de fattige kunna bära denna tull, oaktadt de tillika få bära den oerhördt stora accis, som städerna der hafva, och af hvilken staden Paris ensam för hvarje månad har ungefär 12 å 13 millioner francs. Denna accis är lagd på de allra största förnödenhetsartiklar, men der talar man icke om att den fattige har svårt att reda sig, och det oaktadt man der har allmän rösträtt, så att man nog kunde få sådana representanter, som kunde framhålla den sidan af saken. För mig ställer sig saken så, att staten i denna stund har ett oafvisligt behof af dessa medel. Jag vill nämna, att om den ifrågasatta spanmålstullen gått igenom, hade det äfven varit ett sätt att bereda staten en ökad inkomst, och då skulle jag frivilligt hafva afstått från yrkandet på bifall till min motion, ty denna spanmålstull skulle hafva inbringat staten så mycket, att behofvet för närvarande varit fylldt. Den skulle nemligen äfven hafva inbringat icke så ringa belopp för innevarande år. Men då denna fråga enligt mitt förmenande grundlagsenligt icke vidare kan uppkomma denna riksdag, då den redan är afgjord, så skall man icke vänta någon inkomst af ökad spanmålstull vid denna riksdag, och kommer man till nästa riksdag, så vill jag ställa i perspektiv, att vi hafva nog behof af ökade utgifter, ty då förekomma till exempel ytterligare afskrifning på grundskatter och ytterligare ersättning för indelningsverket etc., så att staten kan nog det året få behof af ytterligare medel. Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid, utan yrkar vördsamt bifall till utskottets förslag.

Herr Sandberg: Då jag till det yttersta bekämpade den för några år sedan beslutade nedsättningen af tullen å kaffe, så är deraf en gifven följd, att jag måste sluta mig till dem, som yrkat bifall till utskottets nu föredragna framställning. Det hade visserligen varit långt bättre och klokare, om den ifrågavarande nedsättningen aldrig hade egt rum, och jag förlitar mig på, att detta mitt påståendes rättighet åtminstone genom tystnad medgifves af många bland mina dåvarande motståndare och besegrare. Det är naturligt, att det verkar långt mindre missnöje och är långt mindre retsamt att bibehålla en tull vid sitt förra belopp än att först nedsätta den och sedan några få år derefter komma med förslag om dess förhöjning till det förra beloppet. Denna allmänna sanning synes mig i än högre grad gälla, då det är fråga om en så vigtig förbrukningsartikel som kaffe,

— jag säger förbrukningsartikel, ty jag anser icke kaffe vara någon nödvändighetsvara. Jag har redan sagt, att jag kommer att förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets framställning, och jag vill tillägga, att jag för min del äfven gerna skall förena mig med Herr Liss Olof Larsson om att öka skatten på bränvin, äfven om denna skatt innevarande år icke kommer att lemna någon synnerlig inkomst, ty det är den enda väg, hvarpå jag kan tillmötesgå nykterhetsiffrarne i vårt land, men den vägen vill jag gerna gå.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Reuterswärd: Jag ber kammaren om ursäkt, att jag för andra gången begär ordet, men jag skall försöka fatta mig så kort som möjligt.

Jag vill då till en början fästa mig vid den näst siste talarens yttrande, att det skulle vara absolut omöjligt att vid innevarande riksdag, med anledning af en kongl. proposition, kunna upptaga frågan om spannmålstullarne. Jag frågar då: huru skulle vi förhålla oss, om till exempel helt hastigt en mobilisering skulle ega rum eller ett krig bröte ut? Skulle då grundlagen tolkas så, att icke ens Kongl. Maj:t och Riksdagen skulle få ändra en tullsats eller en annan skatt, som vid ett föregående tillfälle under riksdagen och under andra förhållanden blifvit beslutad, äfven om det skett under helt andra förutsättningar. Jag har icke talat med vår ärade talman om denna sak, men det blefve nog en svår nöt att knäcka inom talmanskonferensen, om talmannen ville så strängt tolka 55 § riksdagsordningen, att Konung och riksdag icke skulle i nödens stund ega rättighet att ändra en tullsats eller en skatt, som varit föremål för behandling och blifvit afgjord under riksdagen. Här har, det vågar jag påstå, under riksdagen inträffat en händelse, som icke var förutsedd, och det är med anledning af denna händelse, som jag åtminstone vill något tänka på saken, om det håller streck, hvad den siste ärade talaren sade, att det är en omöjlighet. Men emellertid skall jag för tillfället antaga, att det är en omöjlighet, ty jag fruktar, att regeringen icke går oss till handa i det afseendet.

Då här yrkats återremiss, vill jag nämna, att jag sluter mig till den meningen, icke för att få någon egentlig ändring i utskottets förslag, men emedan jag anser, att det icke är för mycket, när det gäller att åstadkomma en inkomst på bortåt 3 millioner, att kammaren lemnas något litet rådrum, så att vi kunna få samtalsvis komma öfverens om huru vi skola handla i denna fråga. För mig är det för närvarande omöjligt att i närvarande ögonblick kunna förutse hvad denna kammare tänker. Gälde det en bagatell, skulle jag visst icke vilja förlänga riksdagen med en enda timme, men om vi ock skulle nödgas uppehålla oss några dagar längre, när det är fråga om millioner, så kan det icke hjälpas, vi hafva icke rätt att till våra kommittenter säga: vi hafva skaffat eder skatter och förhöjt skatterna för eder, och detta hafva vi gjort, snart sagdt, under det vi lekt blindbock, ty vi hafva sannerligen icke hunnit genomläsa, mycket mindre genomtänka alla de viktiga frågor, som här ty värr hopats sig vid slutet af riksdagen. Jag åsyftar således med denna återremiss

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe, m. m.*
(Forts.)

dels rådrum och dels art utskottet måtte taga i betraktande, huru vida det kan vara lämpligt och huru vida det icke skall framkalla en alldeles onaturlig spekulation att på en enda artikel vilja göra en förhöjning af 3 millioner kronor. Det är alldeles klart, att derigenom att man lägger denna förhöjda tull på en enda artikel, blir spekulationen så våldsam, att det, som sagdt, blir några affärsmän, som kanske ensamme inhösta dessa millioner. Hvarför kan icke utskottet tänka sig andra möjligheter? Det fins en motion om förhöjning af bränvinsskatten, det fins möjlighet för utskottet, som har motionsrätt, att tänka på en tobaksskatt. Tag 1 million på hvardera af dessa skatteobjekt, eller tag såsom det finnes lämpligast, men fördela så, att man icke lägger allt på en enda artikel, på hvilken göres en så oerhörd spekulation.

Vidare har nämnts, att om Riksdagen icke nu i dag besluter sig i denna fråga, så skulle spekulationslustan höjas. Detta skulle förekommas genom ett afslag, men jag vågar icke yrka derpå i detta nu, ehuru det kanske blir slutresultatet, när vi fått tänka på saken. Icke behöfver någon spekulation uppstå, om vi återremittera frågan, ty den som spekulerar vet icke, hvilken af dessa artiklar Riksdagen slår sig på, eller till hvilket belopp tullförhöjning kan ske, och då är det ju icke någon särskild fara. Hvarje gång Riksdagen höjer en tullsats, uppstår ju alltid på vintern, sommaren eller våren eller när som helst en spekulation, och det beklagligen oftast därför, att icke, då Riksdagen besluter en tullskatt, förordningen härom expedieras så ögonblickligt som möjligt, så att spekulationen kan hämmas. Det kan dock ske.

En talare yttrade, att anledningen, hvarför man icke slagit sig på andra artiklar, har varit, att det icke stått till buds. Jo, bränvinsskatten och äfven tobaksskatten hafva stått till buds. Pålägger man sådana skatter och minskar kaffeskatten, så befriar man åtminstone de fattiga qvinnorna, som hafva sitt enda njutningsmedel i kaffe. De förbruka i allmänhet icke tobak. Låtom oss därför fördela så, att man icke på de allra fattigaste lägger en skatt på 3 millioner.

Jag ber också att få fritaga mig för att hafva gjort något klander mot bevillningsutskottet och allra minst mot Första Kammarens ledamöter i utskottet. Den ärade ordföranden tyckes hafva upptagit hvad vi sagt, som om hela vårt klander rört bevillningsutskottet. Jag medgifver, att utskottet har handlat efter bästa förstånd, det var icke någon artikel, som låg så nära till hands, då motion derom förelåg; skada blott, att behöfvet var så stort för statsbristens fyllande. Hade det varit fråga om att höja kaffetullen med 5 å 6 öre, så hade det icke varit något att tala om. Jag är öfvertygad om att vid nästa riksdag få vi höja tullen både på kaffe, bränvin, tobak och spanmål, om det skall blifva möjligt att fylla statens behof, och då är det mycket bättre, när man skall göra en höjning, att göra den successivt och icke på en gång slå sig på en enda artikel och säga, att den eller de, som konsumera deusamma, skola pligta för alltihop. Det är därför och för att vinna tid och stadga vårt omdöme i frågan, som jag förenar mig med dem, hvilka yrkat återremiss.

Herr talmannen tillkännaga, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)*

Friherre Barnekow: Med den mångåriga erfarenhet, jag haft af bevillningsutskottets sätt att arbeta, har jag funnit, att arbetet i år skett såsom alla föregående år, nemligen på så sätt, att man undantagit vissa artiklar att behandlas, i fall penningar skulle behövas. Så har i år skett med tobak, kaffe och brännvin, och nu föreligga dessa frågor till behandling. Den ärade ordföranden i bevillningsutskottet har anfört skälen, hvarför icke en tobaksskatt kunde antagas, och hvarför icke förhöjning af brännvinstullen kunde antagas, och så har utskottet föreslagit, att kaffetullen skulle höjas.

Jag utgår ifrån att de gjorda beräkningarna äro rigtiga, och att således denna förhöjning skall medföra en högst betydlig inkomst. Men nu säger en ärad talare, att han vill icke antaga denna förhöjning i tull på kaffe, utan vill afslå den, och han säger, att det gör ju ingenting, om vi afslå denna tullförhöjning, det vållar blott litet svårigheter för regeringen att fylla bristen, men det må regeringen hafva på sitt samvete, då den genom felaktig beräkning ställt så till, att det blifvit brist. Det är dock bra ovisst, hurvida regeringen befattat sig härmed. Jag tror det knappast, ty sedan regeringen lemnat sin proposition till Riksdagen, så är det Riksdagen, som får se till, att staten går i hop. Om den föreslagna förhöjningen i tullen på kaffe nu afslås, blir det icke regeringen, som skall fylla bristen, utan bevillningsutskottet. Om tobaks-, kaffe- och brännvinsskatterna nu afslås, då får bevillningsutskottet göra upp sina beräkningar, och derefter uppgör statsutskottet förslag, och finnes då någon brist, hemställer statsutskottet till bevillningsutskottet att fylla densamma. Ett afslag å kaffetullen är sannolikt detsamma som att ytterligare höja bevillningen.

Den siste ärade talaren sade, att man borde återremittera ärendet för att vinna tid, och en annan talare har två gånger interPELLERAT regeringen angående höjning af spannmålstullarne, men ännu har han icke fått något svar ifrån regeringen. Om denna höjning ej kan låta sig göra, så tjenar en återremiss ej till något annat än att uppskjuta frågan, och så återkommer man till frågan om kaffetullen, och då blir det ingen annan råd än att afslå eller godkänna den. Men om vi då godkänna kaffetullen, så hafva vi genom vår återremiss endast lemnat en god tid för att spekulera. För min del vill jag uttrycka min tacksamhet till utskottet just därför, att det kommit med sitt förslag så hastigt. Skola vi handla, så skola vi handla raskt; återremittera vi nu ärendet, så kunna köpmännen göra sina requisitioner och få hem varan på några timmar med ångbåt. Och hvad skulle då en återremiss tjena till? Vill Första Kammaren hafva 50 procent förhöjning å bevillningen, så skall jag för min del icke hafva någon-ting deremot. Men vill den icke det, bör den enligt min åsigt nu antaga utskottets förslag om förhöjning af tullen å kaffe.

Herr Rudebeck: Då jag såsom ledamot i bevillningsutskottet deltagit i behandlingen af denna fråga och instämt i det beslut, som

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.*
(Forts.)

utskottet fattat, skall jag be att få yttra några ord. Då, efter meddelandet om minskningen i den beräknade statsinkomsten å socker, frågan huru bristen skulle kunna fyllas var före i utskottet, ifrågasattes att höja kaffetullen, bränvinstillverkningsafgiften eller tobakstullen. För mig stod alldeles klart, att, om jag skulle följa min önskan, höjning af bränvinstillverkningsafgiften *först* borde ifrågakomma; och flere voro af samma mening. Men inom utskottet lemnades sådana upplysningar, som påvisade, att ett beslut härom icke borde fattas annat än i sammanhang med behandlingen af frågan om maltskatten. Inom utskottet uppmärksammades och frambölls äfven de svårigheter och oegentligheter, som skulle uppkomma, om man fattade beslut om höjning af skatten å tobak utan den föregående sakliga utredning, som därför erfordrades, men som för det närvarande icke stod för utskottet att vinna. Med anledning häraf var det för mig klart, att någon annan utväg att fylla behovet nu ej fans än att höja tullen å kaffe till dess förra belopp. Att en sådan höjning skall till en viss grad hos allmänheten möta motstånd, är gifvet, men man bör dock icke förneka eller förbise, att om också kaffe till en viss grad utgör ett näringsmedel, har det dock i det omfång, hvori det nu användes, öfvergått att vara ett skadligt njutningsmedel. Och om tillika hänsyn toges till de utlåtanden, som af medicinska myndigheter meddelats, synas goda skäl förefinnas för åtgörandet att återföra tullen å kaffe till hvad den förut varit. Vill man ej detta, finnes, såsom den siste talaren anmärkte, icke någon annan utväg än att öka tilläggsbevollningen, men lika med honom tror jag, att en sådan åtgärd skulle röna mycket ogillande, och för min del vill jag icke medverka till ett beslut härom. Med afseende å det yrkande om återremiss, som blifvit framställt, ber jag att få återupprepa den af föregående talare gjorda erinran, hurusom saken derigenom högst betydligt skadas. Då är bättre att afslå utskottets hemställan. För min del får jag emellertid yrka bifall till densamma.

Herr Wærn: Jag har begärt ordet med anledning af beskyllningen, att min statistik skulle vara dels oriktig, dels ofullständig. Hvad origtigheten angår, beror den på att mina ögon icke skulle varit skarpa nog att se, att ett siffertal skulle vara 2,44, men den första 4:an genom blindtryck gjorts otydlig, hvarför jag oriktigt läst talet för 2,14. Möjligt är, att friherre Klinekowströms ögon äro skarpare än mina. Jag kan ännu icke med säkerhet se, om det skall vara 2,14 eller 2,44. Hvad åter ofullständigheten angår, skulle den bestå deri, att jag ej upptagit åtskilliga kaffeförbrukande länder, bland andra och i främsta rummet Holland och Belgien. Holland har stora kolonier. Från Java importeras dit mycket kaffe, och utförseln från Holland blir därför naturligtvis också mycket stor. Belgien har en stor upplagsplats i Antwerpen, derifrån kaffe försändes till hela den öfriga världen. Med den erfarenhet jag har om otillförlitligheten af all statistik öfver utförsel, har jag ansett, att de höga siffrorna i beräkningarna öfver konsumtionen af kaffe för individ i dessa länder icke berott af verklig kaffedrickning, utan deraf att utförseln af kaffe från dem varit betydligt större än i statistiken upptagits. Af detta skäl har jag ej upptagit Holland och Belgien.

Några andra länder har jag ansett för aflägsna eller för obetydliga att upptagas.

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)*

Herr Olsson: Jag begärde ordet endast för att motsätta mig förslaget om frågans återremittering. Jag är nemligen öfvertygad om att ingenting skulle mera befordra en spekulation, kanske sund, kanske osund, än en sådan återremiss, hvarigenom frågan under flere dagar komme att blifva helt och hållet oafgjord. Det är väl möjligt, att, i fall Andra Kammaren fattar sitt beslut, vare sig för afslag eller för bifall, efter föregående votering, man skulle kunna göra sina beräkningar, baserade derpå. Men i denna kammare blir förhållandet genom en återremiss alldeles oafgjordt. Saken förhåller sig så — såsom åtminstone hvarje köpman väl känner — att man kan importera hvilka kvantiteter kaffe som helst utan att förtulla dem. De kunna läggas på nederlag och hvilken timme på dagen som helst, under det att tullkammaren är öppen, anmälas till förtullning; och att sådant skulle komma att inträffa är alldeles säkert. Vi importera nemligen kaffe från icke blott Danmark, utan äfven från Hamburg, Bremen, Holland och England. Och jag ser icke något hinder för att, i fall anledning dertill skulle gifvas, ångbåtslaster afsändes på grund af en sådan spekulation. Jag tror, att denna kammare genom en återremiss skulle ådraga sig ett icke ringa ansvar. Om det anses, att tullen icke bör antagas, välan, då bör den afslås. Anses det åter, att tullen bör antagas, då bör den *nu* godkännas. Detta är ett tillvägagående, som jag tror vara för sjelfva frågans lösning mest tillfredsställande. Ty om ringaste tillfälle gifves till en spekulation — jag upprepar det — sund eller osund, så förlorar i sjelfva verket beslutet hela sin betydelse. För öfrigt har jag ej något yrkande att göra.

Herr Wieselgren: I motsats till den siste talaren skall jag be att få sluta mig till den, som yrkat återremiss. Jag tror, att kammarens ärade ålderspresident hade ganska rätt, när han uttalade sig mot metoden att på en enda artikel lägga hela det belopp, hvilket man vill införskaffa i statskassan. För min del anser jag, att det vore mycket klokare att fördela beloppet på flera olika skatteföremål och derigenom tillföra statskassan ungefär detsamma, som man skulle erhålla på denna enda artikel. Det är visserligen sant, att om kammaren återremitterar detta betänkande, skall deraf spekulation föranledas; men sådan kommer i alla fall att ega rum, innan Kongl. Maj:t hunnit att i vederbörlig ordning kungöra Riksdagens beslut. Så stora kvantiteter komma nog att importeras, att Riksdagens beslut alltid i någon mån kommer att paralyseras.

Jag har egentligen begärt ordet för att påpeka ett förhållande, som icke, så vidt jag hört, förut blifvit uppmärksamadt. Det finnes omnämndt i utskottets betänkande n:o 2, hvilket står på dagens föredragningslista. Deri erinrar utskottet om att i statsverkspropositionen omtalas, huru som förslag till maltdrycksbeskattning *redan föreläge utarbetadt*. Jag kan icke inse, hvarför icke detta redan utarbetade förslag om en beskattning, som i så många år har varit både inom landet och Riksdagen önskad, nu skulle kunna inlemnas

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.*
(Forts.)

till Riksdagen. Såsom bekant finnes i landet ett ganska stort antal tänkande både män och kvinnor, hvilka anse, att det är af högsta behof påkalladt att få maltdrycksbeskattningen till stånd. Och förbrukningen af maltdrycker har i sanning tagit sådana proportioner, att de måste anses såsom en verklig skatteartikel. Jag hoppas, att, då regeringen ju måste antagas hafva för mening att för Riksdagen framlägga detta »utarbetade förslag», en återremiss skulle gifva icke endast Riksdagen, utan äfven regeringen rådruum att betänka sig, huruvida det icke vore på sin plats, att detta förslag *nu* finge förekomma till behandling. Jag ber att få yrka återremiss.

Herr Stephens: Som här yrkats återremiss, har jag begärt ordet för att betona, hvarför jag för min del ej kan finna, att något vinnes genom en återremiss. Man tyckes vara mycket obenägen för den nu föreslagna förhöjningen å kaffetullen, egentligen därför, att den skulle innebära en dryg och orättvis beskattning för den arbetande och mindre bemedlade befolkningen. Men jag får fästa uppmärksamheten på, att den mindre bemedlade befolkningens ställning icke är så betryckt, som den i allmänhet framställles. Under sista tiden hafva lifsförnödenheterna sjunkit högst betydligt i pris. Spanmålsprisen äro lägre, än de varit i mannaminne, och fläskprisen hafva gått ned 10 öre per kilogram sedan tre månader tillbaka. Således finna dessa mindre bemedlade klasser i billigare lefnadskostnader riklig ersättning för den utgift, de skulle få genom den nu föreslagna höjningen i tullen på kaffe. Då förhöjningen är väl stor, har man tänkt sig att genom en återremiss få skatten fördelad på flere artiklar. Inom utskottet har såväl bränvinet som maltdryckerna varit på tal. Hvad bränvinet beträffar, har det blifvit upplyst, att en förhöjd skatt derå icke skulle komma att under den närmaste tiden lemna statsverket någon nämnvärd inkomst. Dertill får jag lägga, att det är antagligt, att stora quantiteter bränvin äro försälda på leverans, och att således en ökad skatt i många fall skulle drabba tillverkarne, hvilket ju vore en orättvisa, då desse icke vid varans försäljning kunde taga i beräkning, att en så beskaffad höjning af skatten skulle ifrågakomma. Hvad tobakstullen beträffar, har redan upplysts och tydligen visats, att frågan härom, vid det förhållande att en icke obetydlig tobakskultur förefinnes i en del af de södra provinserna, står så nära hvitbetssockerfrågan, att den möjligtvis om några år skulle inträda i samma skede, hvari denna nu befinner sig, hvarför man först efter en mycket grundlig utredning bör slå in på att ytterligare höja tobakstullen.

Slutligen har äfven maltdrycksbeskattningen beaktats i utskottet, och dervid har upplysts, att erfarenheten i Danmark visar, att en förhöjning i denna beskattning framtvingar en ökad bränvinskonsumtion. Dertför, och då vi nu litet hvar äro med om att på ett förnuftigt sätt befrämja nykterhetsrörelsen i vårt land, tror jag, att man i denna sena timme af riksdagen bör akta sig för att slå in på en för vårt land ny och opröfvad skatt, förr än den vunnit en mycket grundlig och fullständig utredning.

Till följd af dessa mina skäl anhåller jag, då statskassans behof måste fyllas, att bevillningsutskottets förslag måtte antagas.

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)*

Herr Samzelius: Om icke så betydande röster hade höjts för återremiss, bland andra, vår ärade ålderspresidents, skulle jag icke missbruka kammarens tålmod med att än en gång begära ordet. Jag kan icke annat än be att få fästa uppmärksamheten derpå, att hellre än att återremittera, bör kammaren afslå kaffetullen och låta frågan återkomma till nästa riksdag. Ty återremitteras frågan, kommer ändamålet med min motion att i det närmaste förfalla. Så mycket kaffe kommer nemligen att under tiden införas, att någon ökad inkomst för statsverket under detta år icke är af tullförhöjningen att påräkna. Efter det yttrande, som regeringens förste man hade vid behandlingen af frågan om spanmålstullarne, förefaller det mig, som om föga anledning förefunnnes att under innevarande år förvänta en proposition om höjning af nämnda tullar. Och att återremittera föreliggande fråga i afbidan på att regeringen skulle inkomma med en dylik proposition, skulle därför ej tjena till något.

Det skäl, som den ärade ålderspresidenten anförde mot att lägga hela det erforderliga skattebeloppet på artikeln kaffe, var, att de, som förtärde kaffe, voro så fattiga. Sant är, att många fattiga kunna dricka kaffe, men jag hemställer, om det icke är lika många eller flere fattiga, som supa. De förtära litertals, och de största bränvinskonsumenterna äro de fattigaste. På samma sätt förhåller det sig med förbrukningen af snus och tobak. Jag har hört att de, som äro begifna på snus, hellre undvara bröd än snus. Hvarför återremittera frågan, när någon framgång åt densamma icke är att förvänta, utan genom en återremiss endast skulle åstadkommas, att ändamålet med motionen och med den välvilliga och skyndsamma behandling, utskottet egnat densamma, skulle helt och hållet förfelas. Jag yrkar fortfarande bifall.

Herr Anderson, Albert: Enligt hvad upplyst är, och hvilket jag ej hört någon bestrida, har statsverket behof af ytterligare inkomster, hvilka behof måste på ett eller annat sätt fyllas. Här föreligger nu ett förslag från bevillningsutskottet om att återföra kaffetullen till ungefär samma belopp, hvarmed den utgick före 1888. Då gälde den nu föreslagna högre tullen och då klagades ej öfver densamma. Detta förslag är också, enligt min mening, det mest effektiva att kunna bereda statsverket de inkomster, som behövas. Bevillningsutskottets ledamöter hafva framhållit, hurusom man icke skulle kunna gagna detta mål genom att öka skatten på bränvin eller införa en förhöjd tobaksskatt. Och särskildt hafva de velat framhålla, att i sammanhang med frågan om förhöjning i tullen å tobak borde också tagas i öfvervägande, huru vida icke också den inhemska tobaksodlingen borde beskattas.

Att återremittera betänkandet vore ej för kammaren eller Riksdagen att vinna tid, det vore att bereda importörerna tillfälle att vinna tid. Jag kan därför ur alla synpunkter ej anse annat, än att

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)*

utskottets förslag är välgrundadt. Vår ärade ålderspresident uttalade den uppfattning, att man borde så småningom höja tullsatsen. Ett sådant förfarande är enligt min mening i högsta grad olämpligt för den, som drifver en affär. Importören bereder det väl i regel en oväntad och oförtjent vinst, men också olägenheter, liksom ock att det kommer att i hela den viktiga handel, som rör kaffe, bereda en osäkerhet, som medför stora olägenheter. Jag får därför yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Reuterswärd: Sedan nu till min kunskap kommit — ehuru det ännu ej är officiellt — att Andra Kammaren nyss genom votering afgjort förevarande fråga så, att 149 röster utfallit för afslag å och 63 röster för bifall till utskottets förslag, får jag återtaga mitt yrkande om återremiss, då detsamma icke skulle föranleda annat, än att utskottet anmodade Första Kammaren att i ämnet fatta beslut, och således blott vålla tidsutdräkt. Då nu Andra Kammaren med en så öfverväldigande majoritet afslagit utskottets hemställan, och sannolikhet är, att icke ens i en gemensam votering de kammarledamöters åsigt, som yrka på utskottets förslag, kan vinna Riksdagens bifall, tager jag mig friheten hemställa, att, då statsbristen ovilkorligen måste fyllas, utskottet ville låta sig angeläget vara att söka begagna de öfriga skatteobjekt, som finnas, för att på lämpligaste sätt framkalla de resultat, som önskas.

När jag fick höra — hvilket jag icke observerat — att det redan föreligger ett färdigt förslag om huru maltskatten bör utgå, så förefaller det mig, att det verkligen under ett så kritiskt ögonblick som detta kunde vara ganska lämpligt att, om ock icke taga alla dessa tre millioner på nämnda skatt, dock försöksvis taga denna skatt med i beräkning för att derigenom se och erfara, huru en sådan skatt, lindrigt tagen, skulle kännas inom landet. Det är därför, som jag ber att få ändra mitt yrkande om återremiss och i stället yrka afslag å betänkandet.

Grefve Douglas: Jag skall be att få återtaga mitt yrkande.

Herr Wieselgren: Jag skall be att få återtaga mitt yrkande om återremiss och yrkar afslag.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Herr Cavalli: På grund af det beslut, kammaren fattat i föregående punkt, hemställer jag, att kammaren ville jemväl afslå utskottets nu föredragna hemställan.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren afslog utskottets i föreliggande punkt gjorda hemställan.

3 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

5 punkten.

Herr von Strokirch: Af utskottets betänkande framgår, att utskottet med en viss välvilja behandlat min motion, men att förord icke kunnat gifvas åt densamma i följd af brist på statistisk utredning. Mig synes, som om välviljan skulle kunnat sträcka sig derhän, att utskottet hade förordat en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran att få denna utredning, om icke vid denna riksdag, åtminstone vid den nästkommande. Men eftersom kammaren nu har afslagit utskottets hemställan i 1:sta och 2:dra punkten, föreställer jag mig, att det vore skäl att återremittera utskottets hemställan i denna punkt; och får jag för ty yrka återremiss.

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
tobak m. m.*

Herr Reuterswärd: Jag är förekommen af den siste talaren. Det är endast för att lemna öppet för utskottet att äfven taga i betraktande, huru vida tullen å tobak för förhöjas, som jag anser nödvändigt att återremittera denna punkt.

Herr Cavalli: Jag skall tillåta mig hemställa, att denna punkt varder till utskottet återremitterad.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att derunder endast yrkats, att den nu föredragna punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i punkten hemställt samt vidare på densammes återförvisning; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

6 punkten.

Herr Larsson, Liss Olof: Det lär väl näppeligen gå an att bifalla utskottets hemställan i denna punkt, då något längre ned på föredragningslistan förekommer ytterligare ett betänkande af bevillningsutskottet rörande beskattning af bränvin. Bifalles detta förslag, har kammaren dermed betagit sig all möjlighet att jemka på bränvinsbeskattningen. För att kunna hålla frågan öppen tager jag mig därför friheten att yrka, det denna punkt måtte till bevillningsutskottet återremitteras.

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spritdrycker.*

Häri instämde herr *Reuterswärd*.

Efter det öfverläggningen rörande förevarande punkt förklarats slutad, yttrade herr talmannen, att derunder icke framstälts annat yrkande, än att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i punkten hemställt samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 27 och 28 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 60, i anledning af framställningar om förvärfvande för statens räkning af vissa enskilda jernvägar.

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.*

Punkten I.

Herr statsrådet Groll: Frågan gäller att åt staten förvärfva fem enskilda banor, som förmedla samfärdseln emellan Göteborg och Malmö. Till en af dessa banor, Landskrona—Engelholms banan, har staten icke någon inlösningsrätt, men styrelsen för denna bana har förklarat sig villig att mot visst pris öfverlåta densamma till staten. Hvad åter beträffar de fyra öfriga banorna, har staten genom koncessionerna tillförsäkrat sig inlösningsrätt till dessa. Såsom för kammaren är bekant, äro villkoren för inlösningsrätten olika, allt efter som frågan om inlösen förekommer före eller efter det tio år förflutit från det någon del af den bana, frågan gäller, öppnats för allmän trafik. Med afseende å alla de fyra, statens inlösningsrätt underkastade banorna är förhållandet, att den första tioårsperioden ännu icke gått till ända. Inlösningspriset för dem kan således ännu bestämmas till anläggningskostnaden jemte fem procent ränta derå efter afdrag af nettoinkomsten af banan under den tid, den samma trafikerats. Enligt detta villkor kan staten på förhand beräkna och genom undersökning af förhållandena komma till visshet om hvilket belopp som skall betalas i lösen. När frågan deremot gäller inlösen efter det de tio första åren gått till ända, finnas två alternativ stadgade. Enligt det första alternativet skall visserligen inlösningssumman bestämmas till två gånger nettobehållningen under de tio år, som förflutit närmast före det år, hvarunder frågan om inlösen väckts; men i händelse banans egare icke skulle finna sig belåten med den inlösningssumma, som, på detta sätt beräknad, skulle erhållas, eger han att påkalla kompromiss, och hvad denna kompromiss beslutar måste då lända till efterrättelse. Kompromissen skall bestå af fem ledamöter, två utsedde af Kongl. Maj:t, två af säljaren och den femte vald af de fyra andre. Man torde kunna taga för gifvet, att i de allra flesta fall säljaren kommer att påkalla kompromiss, men man kan omöjligen förutse till hvad slut en kompromiss kan komma, emedan några särskilda grunder för kompromissens uppskattning icke finnas angifna, af hvilka kompromissen är bunden. Derför bör man ock i allmänhet se till, så framt man anser lämpligt

att staten med tillämpning af inlösningsvilkoren i koncessionen söker förvärfva en enskild bana, att detta sker inom sådan tid, att man kan på förhand beräkna inlösningsvilkoren. I afseende på *en* af de ifrågavarande banorna, Skåne—Hallandsbanan, utgår i början af januari 1895 tiden för statens inlösningsrätt i enlighet med de för första tioårsperioden gällande vilkoren. I fråga om de öfriga banorna utgår deremot tiden först i september 1896 för Mellersta Hallands jernväg och Malmö—Billesholms jernväg samt i september 1898 för Göteborg—Hallands jernväg. Riksdagens revisorer hafva redan år 1892 fäst uppmärksamheten derpå, att tiden för inlösen af en utaf ifrågavarande banor, nemligen Skåne—Hallandsbanan, efter de för staten förmåligaste vilkoren ginge till ända i januari månad 1895, *enär* tio år då förflutit från det banan till en del blifvit för allmän trafik upplåten. Och vid 1893 års riksdag väcktes, såsom kammarens ledamöter erinra sig, en motion i Andra Kammaren om att staten måtte inköpa ifrågavarande fem banor. Denna motion föll, men icke på några sakliga skäl, utan tvärtom förklarade statsutskottet, att det insåge, åtminstone hvad beträffar vissa af ifrågavarande jernvägar, vigten af några bland de synpunkter, ur hvilka motionärerna ansett önskvärdt att dessa jernvägar öfvertoges af staten, men att utskottet icke funne tillrädligt att, i motsats till hvad i frågor af dylik art förut iakttagits, Riksdagen utan den föregående, ämnet fullständigt utredande undersökning, som endast kunde verkställas genom Kongl. Maj:ts försorg, uppå framställning af enskild motionär antog ett förslag af så vidtgående betydelse som det föreliggande.

Med anledning af detta Riksdagens beslut ansåg jag mig böra tillstyrka Kongl. Maj:t att tillsätta en komité för att utreda frågan, huru vida Skåne—Hallandsbanan borde förvärfvas åt staten, och i sammanhang dermed taga i öfvervägande, huru vida någon af de öfriga banor, som kunde anses med denna hafva omedelbart eller medelbart samband, också borde inlösas. — Jag tillåter mig i förbigående anmärka, att den komité, som med anledning deraf tillsattes, bestod till allra största delen af personer, som enligt mitt förmenande äro särskildt förtrogna med våra jernvägsförhållanden. Bland dess medlemmar voro två ledamöter i jernvägsstyrelsen och två representanter för enskilda jernvägar, och dessutom funnos deri andra personer, som särskildt förvärfvat sig erfarenhet i jernvägsfrågor.

Derest de ifrågavarande banorna blefve förvärfvade åt staten, skulle denna komma i besittning af en jernvägslinie, som, på samma gång den utgjorde den genaste trafikled mellan Sveriges andra och tredje stad och genomginge trakter, som äro bland de folkrikaste i Sverige, tillika berörde ej mindre än tio städer och tio särskilda jernvägar och sammanknöte ändpunkterna af Sveriges vestra och södra stambanor. Allt detta gör, att, om man än icke kan kalla denna bana en stambana, man dock efter min tanke måste anse densamma hafva en synnerligen stor betydelse för våra jernvägsförhållanden och det så stor, att jag icke vet någon ännu icke i statens hand varande trafikled, som kan derutinnan jämföras med denna.

Jag anser därför, att, *om*, i allmänhet taget, staten bör söka förvärfva enskilda jernvägar, man icke kan med fog ifrågasätta, att någon

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.
(Forts.)*

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.*

(Forts.)

jernvägsled skulle hafva företrädre framför denna. Men jag vill icke och *behöfver* icke här sätta under debatt den frågan, huru vida staten i allmänhet bör förvärfva enskilda jernvägar eller icke, ty den samfärdsled, hvarom här är fråga, eger en alldeles speciel betydelse, hvarigenom den skiljer sig från alla andra enskilda jernvägsleder. Den är nemligen nyckeln till vår samfärdsl med kontinenten och såmedelst hela Europa. Den är det *redan* på grund af ångfärjeförbindelsen mellan Helsingborg och Helsingör, men den blir det ännu mera, när den ångfärja, som det är fråga om att insätta på leden Malmö—Köpenhamn och hvars snara tillkomst torde få anses gifven, blifver en verklighet.

Statsutskottet har nu emellertid afstyrkt inlösen af samtliga ifrågavarande banor. Utskottet anser, att vår samfärdsl med kontinenten bör kunna förmedlas lika väl, om denna trafikled är i enskilda händer, som om den vore i statens ego. I detta hänseende är jag af absolut olika mening med utskottet, och jag tror mig kunna påstå, att detta uttalande af utskottet mera är resultatet af en teoretisk spekulation, än att det stöder sig på förhållandena, sådana de i verkligheten föreligga. Statsutskottet åberopar, att Kongl. Maj:t har i sin hand att bestämma jernvägstaxorna, och att de enskilda jernvägarna äro skyldiga att underkasta sig de bestämmelser med afseende på samtrafik, som af Kongl. Maj:t utfärdas. Och utskottet tyckes föreställa sig, att Kongl. Maj:t på grund häraf skall kunna reglera hela vår jernvägsolitik. Jag för min del är dock öfvertygad om att detta icke är möjligt, ty vid tillämpningen af de ifrågavarande föreskrifterna *måste* hänsyn tagas till de enskilda jernvägarnas förhållanden i ett och annat afseende, och när det ifrågakommer att tillämpa de åberopade bestämmelserna, torde det i de flesta fall befinnas, att vederbörande känna sig bundna af de åsichter och de intressen, som vid tillfället inom landet företrädesvis göra sig gällande. Dertill kommer, att verkningarna af en i taxehänseende eller med afseende å tåganordningarna olämplig föreskrift ofta icke genast tydligen visa sig, utan att de framträda först efter längre eller kortare tid, och vanligen märkas de ej förr, än stor och understundom oberäknelig skada å någon ort åstadkommits. När det då blir fråga om att vrida allt till rätta igen, kan det hända, att andra orter under tiden så inpassat sig i de nya förhållandena, att det motstånd, som från deras sida möter vid försöken att återställa det hela i rätt skick, blir så starkt, att de nyinträdde förhållandena måste lemnas orubbade.

Den samfärdsled, som förmedlar vår förbindelse med kontinenten och hela Europa, bör därför enligt min åsigt vara i statens händer och kan icke skötas så, som sig bör, om den ligger i händerna på tre eller fem enskilda bolag. Jag vill fråga, huru det skall vara möjligt, att förvaltningarna för de enskilda banorna skola kunna föra förhandlingar om samfärdselns ordnande med hänsyn till hela landets bästa, då dessa förvaltningar naturligen måste i första rummet fästa afseende vid sina egna fördelar och aktieegarnas yrkanden på nöjaktiga dividender. Man kan ju säga, att staten bör taga hand om dessa underhandlingar. Men om ock så sker, lider det nog icke tvifvel, att staten härvid måste göra åtskilliga modifikationer med hänsyn till intressena hos dessa enskilda banor, öfver hvilka samfärdseln skall

gå fram, och hvad som i mer eller mindre mån kommer att inträffa, det är, att åtminstone till någon tid det allmännas intresse får jemka med sig för det enskilda, ty det enskilda intresset gör sig i allmänhet mera hörbart än det allmänna.

För närvarande utgör statsbanenätet ungefär 3,000 kilometer, under det att det enskilda jernbanenätet har vuxit ut till ungefär 6,000 kilometer. Det enskilda jernvägsnätet kommer naturligtvis att fortfarande år efter år växa ganska betydligt, så att inom några år dess kilometertal kommer att än mer öfverstiga statsbanenätets. De enskilda banorna äro visserligen för närvarande fördelade på en mängd olika bolag, men man spårar redan nu, huru dessa bolag söka samman-sluta sig till konsortier, och när den tid kommer, att man lyckas genomdrifva en sådan sammanslutning, då stå statsbanorna underlägsna gent emot öfvermåttiga enskilda intressen. När det då blir fråga om att reglera samtrafiken inom landet, blir det icke statsbanorna, som bestämma härom, utan de enskilda banorna.

På åtskilliga håll synes man frukta för att utvidga statsbanenätet, emedan detta såmedelst skulle kunna komma att samla omkring sig allt för många enskilda intressen, hvilka berördes af statsbanorna och slutligen skulle söka att beherska dessa, hvaraf följden åter möjligen blefve, att oskäligen taxenedsättningar och andra anordningar af beskaffenhet att menligt inverka på statsbanornas finanser kunde genomdrivas. Enligt min tanke kunna öfvermåttiga enskilda jernvägsintressen leda till alldeles samma resultat. De kunna komma att beherska statsbanorna lika mycket, så att dessa måste gifva efter på bekostnad af sina egna finanser. Man kan i vår ekonomiska historia under senaste tiden redan nu spåra ett och annat drag af detta förhållande. Då landets näringar 1885 och 1886 ropade på sänkta jernvägsfrakter, var det då de enskilda banorna, som gingo dessa klagomål till mötes? Nej, hos dem möttes dessa klagomål i allmänhet af ett kompakt motstånd, och den, som slutligen trädde emellan och måste åtaga sig förlusten, det var staten. Jag kan äfven anföra ett färskare exempel, som förskrifver sig från dessa dagar. När jernvägsstyrelsen gjort upp sitt förslag till tågtider under detta års sommar och detta förslag gick ut till de enskilda banorna för deras yttrande, sammanslöto sig sjutton eller aderton af dessa och påyrkade bestämda ändringar i förslaget. Deras rop voro så höga och skulle verkat sådan oro i landet, om de icke efterkommits, att jernvägsstyrelsen nödgades frångå sitt förslag och jemka detsamma till en del efter hvad som af de enskilda banorna påyrkades. Hvad dylika frågor beträffar, är det gifvet, att staten har mycket svårt att tvinga de enskilda banorna till eftergifter utöfver hvad de själva medgifva, emedan hänsyn måste tagas till deras ekonomi och sålunda för hvarje särskild bana måste utrönas, huru saken i fråga skulle verka; och här för kräfvess ett arbete, som äfven med de krafter, som stå jernvägsstyrelsen till buds, i allmänhet icke, utan intrång på öfriga göromål, skulle kunna åstadkommas. Följden blir sålunda i allmänhet nog framdeles, som nu skett, att den, som måste gifva med sig, det är statsbanorna och icke de enskilda. Dertill tror jag, att man skulle göra klokt i att ordna jernvägsförhållandena så, att intetdera af dessa

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.
(Forts.)*

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.
(Forts.)*

intressen blefve allt för öfvermåttigt, utan att de fortfarande balanserade mot hvarandra.

Hvad jag nu yttrat har allenast ett indirekt inflytande på bedömandet af frågan om inlösen af den nu förevarande trafikleden, ty här gäller det, såsom jag förut nämnt, alldeles speciella förhållanden, nemligen förhållandena till utlandet. Denna fråga behöfver således icke ställas i samband med frågan, huru vida i allmänhet enskilda jernvägar böra åt staten förvärfvas eller icke, och dess utgång kan i en framtid icke med fog åberopas såsom något allmänt prejudikat för inköp af enskilda jernvägar.

Jag har sett uppgifvet från åtskilliga håll, att ett inköp af denna bana skulle såsom konsekvens draga med sig inköp af Bergslagens jernväg, men jag kan icke finna detta. Det blir en alldeles särskild fråga. Här gäller frågan att reglera vår samtrafik med och våra import- och exportförhållanden på utlandet på det för hela landet lämpligaste sättet, under det att bergslagsbanans förvärfvande åt staten, i det sammanhang hvarmed denna fråga ställts, väl egentligen enfvudsakligen skulle afse att bereda åt Norge en bekvämare utfartsväg till kontinenten.

Med hvad jag nu yttrat anser jag mig hafva bemött hvad statsutskottet anført på sidorna 24 och 25 i sitt betänkande, der utskottet framhåller, *dels* att då Kongl. Maj:t förbehållit sig rätt att reglera taxorna och samtrafiken för enskilda banor, så vore det af ingen betydelse huru vida dessa banor förblifva enskilda eller öfvergå i statens händer, *dels* ock att ifrågavarande banors förvärfvande skulle blifva ett prejudikat, som kunde i framtiden åberopas till stöd för förvärfvande åt staten af andra enskilda jernvägar.

Utskottet säger dock vidare på sid. 24 något, som jag i detta sammanhang anser mig böra bemöta. Utskottet yttrar nemligen följande: »Genom det förbehåll, hvilket sålunda blifvit i koncessionerna intaget, lärer staten i sin hand ega ett verksamt medel både att ordna samtrafikförhållanden på tillfredsställande sätt» — härom har jag förut talat — »och att förhindra en illojal konkurrens från de enskilda jernvägsbolagens sida. I en lojal konkurrens deremot torde, i stort sedt, icke ligga någon olägenhet för det allmänna.» Detta ord »illojal konkurrens» har blifvit ett slagord. Hvad det här betyder kan jag verkligen icke förstå, men jag förmodar, att detsamma möjligen skall afse ett förfarande att genom betydliga taxenedsättningar draga till sig trafik från statsbanorna. Men huru skall Kongl. Maj:t kunna förhindra detta? Icke kan Kongl. Maj:t, i fall de enskilda jernvägsbolagen förklara att de vilja verkställa transporter för det eller det priset, säga: »nej, ni får det icke, ni *skall* taga betaldt så och så mycket». Och huru skulle för öfrigt verkställigheten deraf kunna öfvervakas? Man förmenar måhända, att de i styrelserna för en del af de enskilda banorna af staten förordnade ombud skulle öfvervaka och inrapportera, om någon dylik taxenedsättning förekomme. Men äfven om ombuden det gjorde, hvad skulle då Kongl. Maj:t i sin ordning göra? Skulle Kongl. Maj:t öfvervaka hvarenda liqvid och se till att den skedde efter den fastställda taxan? — Huru jag än söker tyda de ifrågavarande orden, illojal konkurrens, kan jag icke komma till rätta med hvad utskottet dermed egentligen menar.

Sedan utskottet anfört de af mig nu angifna mera allmänna skälen för att afstyrka den kongl. propositionen, öfvergår utskottet till att i detalj närmare granska densamma och yttrar sig till en början om det finansiella resultatet af det föreslagna inköpet. Dervid tyckes utskottet icke hafva funnit något att anmärka mot de sifferberäkningar, som blifvit gjorda rörande inlösningssumman, likasom ej heller i fråga om beräkningarna rörande inkomsten af banan och rentabiliteten, under förutsättning att banan komme att förblifva i enskild ego. Men i det komitébetänkande, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts proposition, är omtaladt, att komiterade funnit åtskilliga kompletteringskostnader behöfva nedläggas å banan. Innan jag nu öfvergår att bemöta hvad utskottet anfört angående dessa kompletteringskostnader, skall jag be att få erinra något om de siffror, hvilka här äro i fråga.

Enligt komiténs förslag, som af Kongl. Maj:t accepterats, är anläggningskostnaden för Skåne—Hallands-, Mellersta Hallands-, Göteborg—Hallands- och Malmö—Billesholmsbanorna vid 1892 års slut uppskattad till 17,990,409 kronor, och dertill skall för inköpspriset bestämmande läggas 5 procent årlig ränta å anläggningskostnaden, eller 6,279,409 kronor efter afdrag af nettoinkomsten under den tid jernvägarne trafikerats, uppgående till 4,734,286 kronor, hvadan inlösningssumman blifver 19,535,632 kronor. Läggas härtill köpeskillingen för Landskrona—Engelholmsbanan 2,000,000 kronor, blifver inlösningspriset för samtliga fem banorna i rundt tal 21 å 22 millioner kronor. Men för att få banorna i sådant skick, att de kunna med statens lokomotiv trafikerats och tåla vid dess tyngre materiel, fordras enligt komiténs åsigt en kompletteringskostnad för banan och stationer af 2,962,000 kronor. Denna siffra har sedan af Kongl. Maj:t höjts med 376,000 kronor. Vidare anser komitén, att det behöfves tillökning af den rörliga materielen för 330,000 kronor. Kostnaden för jernvägarnas inlösen och komplettering skulle således i rundt tal uppgå till 25 millioner kronor. Detta är beräknadt efter inkomsten af banorna intill 1892 års slut. Men dessa banor kunna aldrig komma att lösas förr än vid 1895 års början, och således måste man lägga till resultatet för 1893, hvilket redan är känt, äfvensom för 1894, hvilket icke är känt. Man kan således i detta ögonblick icke bestämma, hvilket belopp staten verkligen skall vidkännas, men så mycket kan man vara viss på, att det kommer att hålla sig omkring denna summa, 25 millioner. Det kan hända, att en del af de här upptagna kompletteringsarbetena blifver utförd under 1893 och 1894 och att kostnaderna därför i sådant fall komma att hänföras till anläggningskostnaderna, men detta kommer icke att inverka nämnvärdt på den finansiella slutsumman. Nettoinkomsten, enligt de fem banornas räkenskaper, har för år 1892 uppgått till 1,033,330 kronor. Enligt komiténs beräkningar skulle således den nettobehållning, banorna lemnat år 1892, motsvara 4,16 procent å den beräknade totalkostnaden för banornas inlösen och komplettering. Med den af Kongl. Maj:t tillagda kompletteringskostnaden skulle räntan i statens hand blifva något lägre eller i det allra närmaste 4 procent eller ungefär 1,55 procent mera, än hvad nettobehållningen

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.*

(Forts.)

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.
(Forts.)*

af statens samtliga banor i medeltal för åren 1891 och 1892 utgjorde i procent af byggnadskapitalet. Hvad som i fråga om banornas rentabilitet spelar främsta rollen, är frågan om inkomsterna och att man förvissar sig om, att det icke är en tillfällighet, att dessa stält sig på det här angifna sättet.

Jag måste därför bedja om ursäkt, att jag upptager tiden med att anföra några siffror med afseende å inkomsterna. De äro emellertid mycket talande, hvarför jag anser mig icke kunna underlåta det. Jag skall emellertid endast taga *de tre vestkustbanorna*, ty då icke någon i statsutskottet biträdt förslaget om inköp af alla fem banorna, torde det vara mycket liten utsigt att få förslaget i sin helhet igenom. Jag föreställer mig alltså, att man måste röra sig med de tre vestkustbanorna. Inkomsterna af Skåne—Hallandsbanan, hvilken öppnades för allmän trafik delvis i januari och i sin helhet i augusti år 1885, hafva utgjort i jernnade tal år 1886 420,000, 1887 427,000, 1888 483,000, 1889 614,000, 1890 685,000, 1891 756,000 och 1892 798,000 kronor. Jag kan dertill lägga, att inkomsten år 1893 stigit till 888,000 kronor. Det är, såsom kammarerna finner, en jemnt fortgående stigning. För mig talar denna omständighet alldeles tydligt det språket, att man ännu icke nått kulmen i afseende å inkomsterna. Äfven Mellersta Hallands och Göteborg—Hallands jernvägar visa en betydlig stegring. Vid den förra utgjorde inkomsterna 1887 173,000, 1888 220,000, 1889 320,000, 1890 382,000, 1891 467,000 och 1892 479,000 samt hafva år 1893 stigit till 561,000 kronor. Göteborg—Hallandsbanan har redan från början gifvit högre inkomst, antagligen beroende på dess nära grannskap med Göteborg. Inkomsterna voro 1889 462,000, 1890 537,000, 1891 623,000 och 1892 607,000 kronor, men bestego sig år 1893 till 727,000 kronor. Dessa siffror tala ett så tydligt språk, att man i afseende å inkomsterna icke behöfver vara orolig. Går jag nu till utgifterna, så finnas äfven de angifna i betänkandet. De spela dock för mig en mindre roll, ty de kunna variera allt efter underhållet och andra tillfälliga omständigheter. Emellertid har Skåne—Hallandsbanan lemnat i utdelning åren 1890—1892 3 procent. Mellersta Hallands jernväg har ända från 1888 gifvit utdelning, första året med 2, de två följande åren med 4 och 5 och de sista åren med 6 procent. Göteborg—Hallandsbanan gaf under det första året 5 och under hvarterdera af de följande 6 procent.

Sedan jernvägskomitén undersökt inkomster och utgifter, öfvergår den till en undersökning, huru vida, i händelse banorna öfvergå till staten, deraf skulle blifva en följd, att man icke kunde påräkna samma höga inkomster och samma låga driftkostnader, som då banorna varit i enskild hand. Detta är en mycket vidlyftig undersökning, för hvars detaljer tiden icke medgifver att här redogöra, utan jag vill endast nämna, att komitén kommer till den uppfattning, att med nuvarande trafik det finansiella slutresultatet icke i det stora hela taget behöfver undergå någon försämring. Utskottet har ifrågasatt, att den i Kongl. Maj:ts proposition beräknade kompletteringskostnaden för sjelfva banorna blifvit för lågt beräknad. Utskottet påpekar, att, på anmodan af jernvägskomitén, jernvägs-

styrelsen låtit genom bandirektören vid tredje trafikdistriktet uppgöra en beräkning af kompletteringskostnaden, hvilken slutat med en summa af 5 millioner kronor. Huru skall man då, frågas det, kunna tänka sig, att de i Kongl. Maj:ts proposition till omkring 3,300,000 kronor beräknade kostnaderna för komplettering af sjelfva banan och husbyggnaderna skulle blifva för ändamålet tillräckliga? I afseende härå vill jag säga, att, om man skulle försätta dessa jernvägar i fullkomligt samma skick, som statsbanorna intill Göteborg och Malmö nu äro, det nog kan vara möjligt, att kostnaden komme att uppgå till förstnämnda belopp, men det skulle vara att drifva sina anspråk väl långt, om man så förfore. Så har man hittills icke gått till väga vid statsbanorna. Man har varsamt och först så småningom förbättrat sin fasta materiel. Under årens lopp hafva statsbanorna i mellersta och södra Sverige i allmänhet försetts med skenor af 34 kilograms vikt per meter, under det att de norra statsbanorna hafva lägre skenvikt. Skenvikten på Göteborg—Hallandsbanan är 24,5 kilogram per meter, på mellersta Hallands och Skåne—Hallands något mindre, nemligen omkring 21,5. Bandirektören hade beräknat bland kompletteringskostnaderna nya skenor af 34 kilograms vikt, men komitén har såsom fullt betryggande för att statens lokomotiv skola kunna trafikera dessa banor ansett tillfyllestgörande, att de två sistnämnda banorna beläggas med skenor af 24,5 å 24,8 kilogram per meter samt att alla tre banorna förses med tätare lagda syllar, hvarigenom allt en betydlig reduktion i kostnadsberäkningarna uppkommit; och har komiténs förslag till förenklingar i detta såväl som i andra väsentliga afseenden blifvit af jernvägsstyrelsen förordadt. Det är att märka, att de sålunda inlagda nya skenorna antagas kunna göra tjänst minst 30 år.

Hvad nu den rullande materielen angår, har komitén för dennas komplettering beräknat 330,000 kronor. Här har utskottet åter en anmärkning. Utskottet tyckes vilja antaga, att detta belopp är för lågt, emedan i en »af en fackman vid statens jernvägar uppsatt promemoria, hvaraf utskottet fått taga del», härför beräknats ett vida högre belopp. Den fackman, som här åsyftas, är troligen den maskindirektör vid statens jernvägar, som, efter begäran af jernvägskomitén, utaf jernvägsstyrelsen fått i uppdrag att undersöka, huru banornas rullande materiel borde kompletteras för att likställas med statsbanornas öfriga utrustning. Han gick dervid till väga så, att han jemförde materielen på ifrågavarande enskilda banor med statsbanornas materiel på andra och tredje trafikdistriktet. Han fann då, för att taga ett exempel, att dessa distrikt, de mest trafikerade, hade, det andra 74 och det tredje 97 lokomotiv, tog medeltalet deraf 86, och fann, att skillnaden mellan detta medeltal och de fem enskilda banornas jemte Helsingborg—Helsingholmsbanans lokomotivantal, 47 stycken, utgjorde 39 stycken, samt upptog nyanskaffningen till detta antal och kostnaden derför till alternativt cirka 500,000 eller 1,000,000 kronor. På samma sätt förfor han i afseende å person- och godsagnar och fick derigenom upp siffrorna för kompletteringen af dessa så betydligt, att de för rullande materielen i dess helhet jemte ökning

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.
(Forts.)*

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.*

(Forts.)

af förråden och verkstäder för alla fem banorna jemte Helsingborg—Hessleholmsbanan uppgingo till omkring 4,000,000 à 4,500,000 kronor. Han anger dock dervid, åtminstone hvad vissa nyanskaffningar beträffar, att en så stor tillökning icke behöfves under nuvarande trafikförhållanden.

Enligt hvad jag föreställer mig, kan det väl icke vara någons mening, att banorna genast skola sättas i ett sådant skick, att de kunna fullt jemföras med de bästa statsbanedelar, som varit i statens hand sedan lång tid tillbaka och börjat med ytterst ringa rörlig materiel, som derefter småningom i mån af trafikens tillväxt bringats upp till hvad den nu är. När jernvägsbyggnadsförvaltningen under senare åren öfverlemnadt till trafikstyrelsen de norra stambanedelarne, har i utrustningskostnaden ingått ett anslag af 50,000 kronor per mil för anskaffande af rörlig materiel. Skall man då tänka sig, att man bör på denna sträcka genast nedlägga en så enorm summa, som här är nämnd, och detta, innan trafiken ännu behöfver denna materiel? Utskottet erkänner ju sjelft, att trafiken å dessa banor skötes på ett sätt, som kan vara ett mönster för statsbanorna. Jag frågar: hvarför skall man då anskaffa öfverflödig materiel? I den mån trafiken stiger, bör man skaffa materielen, men det vore enligt min tanke en grof misshushållning att redan nu lägga ned så stora kostnader härför.

Utskottet anmärker vidare, att enligt förslaget staten icke skulle blifva egare till de af jernvägarne begagnade stationerna i Göteborg, Varberg, Halmstad och Helsingborg. Jag lemnar å sido de stationer, som icke äro att hänföra till den egentliga vestkustbanan. Förhållandet är, att enligt propositionen 191,000 kronor beräknats för stationen i Helsingborg. Deremot har det icke beräknats, att särskilda stationer skulle anläggas i Göteborg, Varberg och Halmstad, åtminstone för närvarande, utan skulle trafiken här skötas på samma sätt som förut, det vill säga att staten väsentligen skulle vidkännas vissa kostnader för begagnande af de gamla stationshusen, på samma sätt som Skåne—Hallands, Mellersta Hallands och Göteborgs—Hallandsbanorna nu göra. Men tror man, att något sådant icke förekommer vid andra statens banor? Jag ber att få upplysa, att Herrljunga stationshus icke tillhör staten. Lika är förhållandet med Kimbobanans station i Stockholm, der det icke ens är statens personal, utan den enskilda jernvägens, som sköter stationen. Gränsstationerna mot Norge, Storlien och Charlottenberg begagnas gemensamt af båda länderna. Det går mycket bra för sig. Det är alltså onödigt att lägga ned kostnader på att bygga stationshus. Jag vet icke hvad det skulle tjena till i annat fall, än att man funne det blifva billigare att bygga egna stationshus än att vidkännas de årliga utgifterna för det gemensamma begagnandet af stationerna, något som jag verkligen har ganska stora anledningar antaga, men som för närvarande kan lemnas beroende på vidare utredning.

Utskottet kommer härefter med ett skäl, som man ofta hör upprepas, nemligen att, om banorna öfvergå i statens hand, driftkostnaderna blifva större än i de enskilda bolagens händer. Utskottet säger, att erfarenheten »visat, att staten i sin jernvägsrörelse icke

kunnat nedbringa utgiftsprocenten till en så låg siffra som de enskilda jernvägsbolag, med hvilka jemförelse lämpligen kan ske, och vestkustbanan trafikeras nu billigare än statsbanorna». Det är en mycket stor fråga, utskottet här berör. Det förvånar mig, att utskottet vågat så på rak arm påstå, att statsbanorna i det stora hela taget äro så mycket sämre i detta hänseende än de enskilda banorna. Detta är en fråga, som kräver ytterst minutiösa undersökningar, och det är så många faktorer, som spela in i den frågan, att den för visso icke kan slutdebatteras på en dag. I allmänhet är fallet, att, då man rör sig med frågorna om driftkostnaderna och utgiftsprocenten för statsbanorna och de enskilda banorna, de allra flesta, som icke tänka närmare på saken, taga hänsyn hufvudsakligast till medeltalet för samtliga statsbanorna. De finna då till sin häpnad, att statsbanornas utgiftsprocent är 72,1 för år 1892, under det att de enskilda jernvägarnas medelutgiftsprocent då var 55,8, och de — jag afser härmed den stora allmänheten — draga genast den konklusionen, att det är förfärligt hvad statsbanorna skötas dyrbart. Man ser detta ständigt i tidningarna. Den stora allmänheten tänker emellertid då icke på att statsbananätet har en längd af 3,000 kilometer, visserligen utgående från landets folkrikaste och mest utvecklade orter, men i sin fortsättning genomlöpande norrut trakter, som kunna förliknas vid verkliga ödemarker. Fördelar jag resultatet för år 1892 på de särskilda delarne af detta bannät, så finner jag bland annat, att för sträckan Långsele—Vännäs om 211 kilometer utgiftsprocenten år 1892 uppgick till 188,5 procent. Hvarpå beror detta? Jo, derpå att trafiken icke är upparbetad, inkomsterna äro ringa, men tågen skola likväl gå! Det är naturligt, att utgiftsprocenten under sådana förhållanden måste blifva enormt hög. Å bandelen Bräcke—Sollefteå, 145 kilometer lång, är utgiftsprocenten för samma år 131 procent. Jag kan nämna en annan bandel, Ånge—Bollnäs, med en längd af 167 kilometer, der utgiftsprocenten uppgick till 106,8 procent. Dessa bandelar utgöra sammanlagdt en längd af öfver 500 kilometer, det vill säga mer än en sjettedel af hela statsbananätet. Om man fördelar de stora förlusterna på dessa bansträckor på hela statsbananätet, måste ju detta i högst afsevärd mån förstora utgiftsprocenten äfven på de södra statsbanelinierne. Men icke får jag deraf draga den slutsatsen, att dessa banor skötas dyrare än enskilda banor i samma orter. Då man talar om statsbanorna, får man än mindre jemföra särskilda delar af dem, som gå genom trakter i Norrland, med enskilda banor i mellersta och södra Sverige, der trafikföremålen och andra förhållanden äro vidt skiljaktiga. Skall man gifva sig in på jemförelser mellan statsbanor och enskilda banor, måste man af de förra taga jemförliga bandelar. Jag skall be att få i det afseendet äfven göra några jemförelser enligt allmän svensk jernvägsstatistik. Göteborgs—Hallandsbanan hade en utgiftsprocent 1888 af 40 procent, 1889 af 39,8 procent, 1890 40,8 procent och 1891 47 procent samt 1892 något öfver 54 procent. Mellersta Hallands jernväg har haft en utgiftsprocent af ungefär 52 och 1892 59 procent. Skåne—Hallandsbanans driftkostnad åter varierar mellan 54,75 och 62,8 procent. Ser jag nu på en sådan bandel som Göteborg—Falköping, som närmast

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.
(Forts.)*

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.
(Forts.)*

berör vestkustbanorna, så har denna bandel haft en utgiftsprocent år 1888 af 49,9, 1889 af 51,7, 1890 af närmare 57 och 1891 af nära 53 procent. 1892 sprang den upp till 62 procent från hvad den var året förut, således med nära 10. Detta berodde emellertid på särskilda förhållanden, i det nemligen samma år, utom det att inkomsterna nedgingo, en betydande skenomläggning egde rum på denna bansträcka till en kostnad af omkring 60,000 kronor, hvarjemte ombyggnad af ett stationshus vid Lerum det året påbörjades och temligen stora anordningar vid Göteborgs station och småstationer genomfördes till en kostnad af omkring 60,000 kronor. Det var sålunda en rent tillfällig ökning, som icke berodde på allmänna förhållanden. Tager man detta i betraktande, torde man finna, att förhållandet mellan statsbanornas och de privata jernvägarnas utgiftsprocent ställer sig bättre, än man vid första påseendet tror. Jag vill särskildt erinra om att i jämförelse med vissa delar af vestkustbanan man möjligen torde kunna komma till ett plus för vissa statsbanedelar, om man besinnar, att under de sista åren, då utgiftsprocenten sprungit ganska högt upp, statsbanorna utbytt sina gamla jernskenor mot typen 34 kg:s stålskenor, hvilket för hvarje af de senare åren medfört en kostnad af mellan 400,000 och 500,000 kronor. Jag föreställer mig, att då de enskilda banorna utföra sådana förbättringar, föra de i allmänhet icke upp hela kostnaden derför såsom utgift för ett år, utan amortera kostnaden på flera år och nedbringa derigenom driftkostnaden, så att den synes mindre.

Om jag vidare jämför driftkostnaden för de svenska statsbanorna med samma kostnad för vissa af utlandets, är förhållandet till favör för Sverige. Jag skall be att i detta afseende få nämna några siffror. De svenska statsbanornas utgiftsprocent utgjorde 1892, såsom jag nämnde, 72,1 procent, de norska jernvägarnas samma år 76,8 procent. De danska statsbanornas utgiftsprocent uppgick till 85 procent och de franska statsbanornas år 1891 till 77 procent. Således, af alla dessa statsbanor är det de svenska, som hafva den lägsta utgiftsprocenten, och det är förvånande att märka, huru litet afseende man i allmänhet här i landet fäster vid detta förhållande.

Jag såg i dag i en morgontidning en jämförelse mellan några norrländska statsbanelinier och vestkustbanan — det gälde Söderhamnsbanan och åtskilliga andra — och der tog man till utgångspunkt bruttoinkomsten. Det visar, att man icke förstår saken, ty man kan icke taga bruttoinkomsten uteslutande till utgångspunkt. Man måste derjemte se på trafikens beskaffenhet. I Norrland är det naturligtvis mest timmer, som forslas med synnerligt låg taxa i jämförelse med de taxeaftgifter, som i allmänhet kunna påräknas å vestkustbanan. Derför blir inkomsten mindre å de förra banorna, och detta inverkar, när jag sedan jämför utgifter och inkomster. Då stiger naturligtvis utgiftsprocenten i mån som inkomstprocenten faller. Om man vill undersöka, huru de enskilda banorna drifvas, så vore man nästan frestad antaga, att vissa af dem icke ledas med erforderlig sakkunskap, helst taxorna i allmänhet äro högre på de enskilda jernvägarne än på statsbanorna; något som

dock icke har tillämpning på vestkustbanan, som har statens taxa endast med tillägg af banavgifter.

Jag vill nämna ännu något för att visa, att bruttoinkomsten ensam icke får läggas till grund för bedömande, huru vida utgiftsprocenten är oskäligt hög. Bandelen Hallsberg—Örebro har under 1892 haft en bruttoinkomst per bankilometer af 11,200 kronor och Töreboda—Falköping af 12,400 kronor. Således en skilnad i bruttoinkomst på 1,200 kronor per bankilometer. Icke för ty hafva båda bandelarne för nämnda år samma utgiftsbelopp i driftkostnad, eller 7,900 kronor per bankilometer, men naturligtvis ställa sig de båda banorna hvad angår utgiftsprocenten, d. v. s. driftkostnadens förhållande till inkomsten, olika eller för Töreboda—Falköping till 63,9 procent mot 70,4 procent för Hallsberg—Örebro. Detta visar, huru ytterst litet man kan bedöma dessa frågor, om man uppställer såsom bestämmande endast bruttoinkomsten.

Jag skall nu endast be att få redogöra något för, huru det finansiella resultatet utfaller af dessa tre jernvägar, Skåne—Hallands, Mellersta Hallands och Göteborg—Hallands, om till grund för beräkningarna läggas 1893 års siffror. Jag har redan förut nämnt, huru trafiken 1893 stegrats och huru stor inkomsten på dessa banor under samma år var. Enligt komiténs beräkningsgrunder, men med användning af 1893 års siffror i stället för 1892 års motsvarande siffror, visar det sig, att nettobehållningen å ifrågavarande tre banor skulle lemnat åtminstone fem procent ränta å lösesumman och kompletteringskostnaden. Nu en annan jämförelse. Om i afseende på de tre vestkustbanorna till inlösningssumman läggas alla de på dem belöpande kompletteringskostnader, som ifrågasatts af bandirektören i 3:e trafikdistriktet och af den maskindirektör, som verkställt uppskattningen af den rullande materielen, kommer jag till en totalsumma för dessa tre kustbanor af omkring 23,000,000 kronor, och dock skulle med den nettobehållning, som redan år 1893 uppkommit, banorna i så fall lemna en behållning å nämnda summa af mer än 4 procent. Således, äfven om man skulle försätta dessa banor i så utomordentligt skick, att troligen ingen annan bana i Sverige kunde jämföras med dem, så skulle det ändock, derest 1893 års resultat under kommande år uppnås, lemna mer än 4 procent netto. Jag vill nu icke med hvad jag hittills i fråga om banornas finanser anfört säga, att staten bör tilltvinga sig dessa banor endast på grund af den inkomst, de gifva. Jag har redan förut nämnt, att jag ser frågan ur en annan synpunkt, nemligen med afseende på möjligheten för all framtid att genom vestkustbanans förvärfvande kunna ordna våra samtrafikförhållanden på utlandet på de för *hela* vårt land lämpligaste sätt. Hvad jag anfört om banornas finanser har från min sida egentligen äsyftats vara ett medel att vinna det större och hufvudsakliga målet, banornas förvärfvande åt staten för befrämjande af ett stort och viktigt statsintresse i vår tid.

Om man icke kan hafva någon förhoppning att denna gång få bifall till ett förvärfvande åt staten af alla fem banorna, tror jag för min del i alla fall, att om Riksdagen nu skulle besluta inköp af de tre banor, reservanterna föreslagit, komma nog de två öfriga fram-

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.
(Forts.)*

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.
(Forts.)*

deles att följa efter, och de behövas ju icke bestämdt för ögonblicket eller förr än ångfärjeförbindelsen Malmö—Köpenhamn kommer till stånd. Fallor frågan nu, är den möjligen undanskjuten för långliga tider, och först sedan den svenska allmänheten fått allvarligt erfara följderna af att banorna icke nu blifva inlösta, först då blir det åter tal om att köpa dem, men till hvilket pris köpet då måste genomföras, blir en annan fråga.

Herr talman! Om Kongl. Maj:ts förslag icke i allo godkännes, ansluter jag mig till den af herrar Bohnstedt och friherre Gripenstedt afgifna reservationen.

Herr Fränckel: Såsom ledamot af den kongl. komité, som först behandlade denna fråga, har jag ansett mig skyldig att här inför kammaren redogöra för, på hvilken grund jag för min del biträdt komiténs beslut; och jag ber då att få nämna, att när jag sedan i utskottet fann, att för närvarande frågans läge var sådan, att fullständigt genomförande af det önskningsmål, som komitén, jernvägsstyrelsen och Kongl. Maj:t framställt, icke vid denna riksdag stod att vinna, ansåg jag det lämpligt, att, såsom reservationen närmare angifver, innevarande Riksdag endast fattade beslut om inlösen af vestkustbanan eller banan mellan Göteborg och Helsingborg.

Jag tror, att det för bedömande af denna fråga — i synnerhet som det från åtskilliga håll bestridts, att denna bana skulle hafva stambanenatur — är nödvändigt, att man går litet tillbaka i tiden till statsjernvägarnas tillkomst, och då tillåter jag mig i herrarnes minne återkalla, att när först beslut fattades, att jernvägar skulle för statens räkning byggas, tvistade man mycket om, huru dessa banor borde läggas. Det fanns till och med redan då röster, som yrkade på, att, för uppfångande af den största möjliga trafik, banorna skulle förläggas vid kusten. Man tänkte sig vidare, att då man ingick på stambanesystemet här, d. v. s. byggande för statens räkning, skulle det blifva nödvändigt att staten endast byggde de större, genomgående jernvägarne och att deremot de privata banor, som kunde komma till stånd, endast skulle åstadkommas såsom små kortare bitar. Emellertid medförde jernvägarne snart nog en sådan lyftning, att alla orter, som hade någon betydande näring, framstälde kraf på att komma i åtnjutande deraf, och på detta sätt hafva under tidernas längd betydande enskilda jernvägskomplexer kommit till stånd, som man på den ofvannämnda tiden icke förestälde sig, att det var möjligt åstadkomma på enskild väg. På detta sätt har vårt land fått ett kombineradt statsbane- och privatbanesystem, och nu föreligger här frågan, huru vida man skall i ett sådant fall som det nu föreliggande tillse, att genom de aftal, som träffats mellan staten och dessa privata jernvägar, statsbanorna icke förlora det mäktiga inflytande, som kräfves, i fall de skola kunna fullt gagna staten i sin helhet.

Den fråga, som nu föreligger, synes mig böra betraktas såväl *ur trafiksynpunkt* som *ur affärssynpunkt*. Går jag då först till frågan sedd *ur trafiksynpunkt*, så har här redan af herr statsrådet

och chefen för civildepartementet berörts, att, sedan ångfärjan mellan Helsingborg och Helsingör kommit till stånd, denna jernväg fått så stor vikt och betydelse för hela landets jernvägstrafik, att den förr eller senare *måste* komma att för staten förvärfvas. Man tvistade ju ganska länge om, huru vida en ångfärja borde komma till stånd mellan Helsingborg och Helsingör, men saken var så naturlig, att den kunde icke längre undanskjutas. De stridiga lokalintressena hafva öfvervunnits, och den naturligaste trafikleden har kommit till stånd. Det är då gifvet, att sedan man fått en ångfärja mellan Helsingborg och Helsingör, som på 15 minuter förband de svenska jernvägarne med kontinentens, skulle denna trafikled snart blifva af så stor vikt, att det icke kunde dröja länge, förr än den blef den viktigaste. Det är nemligen att beakta, att genom denna ångfärja stå våra jernvägar nu i förbindelse med hela Europas öfriga jernvägsnät, och numera är det möjligt att från hvilken station som helst i Europa skicka gods utan omlastning till hvilken statsbanestation som helst här i landet. Om vigten häraf kan man därför numera icke tvista. Och att trafiken på denna led skulle få en sådan utsträckning, som den fått, derom kunde man näppeligen drömma. Den rapport, som jag nyligen sett öfver trafiken mellan danska och svenska statsbanorna via Helsingborg—Helsingör, visar nemligen för år 1893 den betydliga siffran af 53,000 ton gods och 11,500 godsvagnar. En sådan stor trafik så snart hade man icke knappast kunnat hoppas, och ännu mindre hade man trott, att större delen af de vagnar, som passera färjan, äro svenska vagnar, som gå till Danmark och endast en mindre del äro danska, som gå till Sverige.

En annan rapport, som jag från detta håll erhållit, visar nemligen, att i april månad 1893 569 svenska vagnar skickats öfver till Danmark, under det endast 89 danska vagnar skickats till Sverige. Detta visar, att ångfärjan utgör en högst viktig länk för jernvägstrafiken och vår export. Nu kan det visserligen sägas, att af dessa vagnar kommo icke alla från vestkustbanan, utan en icke obetydlig del från stambanorna, men otvifvelaktigt är, att trafiken å vestkustbanan inom kort kommer att taga brorslotten af den trafik, som går öfver Helsingborg—Helsingör. Här föreligga dessutom erfarenheter från utlandet, som äro särdeles talande. Om nemligen en jernväg förbinder kuststäder med hvarandra, upptager den snart konkurrensen med den sjötrafik, som förut uppfylde alla fordringar på trafik mellan dessa kustorter såväl med afseende på gods som passagerare. I detta fall föreligga talande exempel. Då linien Glasgow—Liverpool öppnades, öfvertog den inom kort hela den stora persontrafik, som förut gått på båt, och detsamma var förhållandet med godstrafiken. Det skall kanske förvåna herrarne att höra, att konkurrensen från jernvägarnas sida nått en sådan utsträckning, att numera direkta samtrafikstaxor förefinnas mellan Marseille och Hamburg, som konkurrerar med sjötrafiken yttre vägen mellan dessa städer. Med detta vill jag hafva visat, att om också ännu icke vestkustbanan uppfångat nyssnämnda stora kusttrafik,

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.*

(Forts.)

*Om inköp
för statens
räkning af
den s k
vestkust-
banan.
(Forts.)*

kommer det icke att dröja länge, innan så blir fallet. — Men det viktigaste af denna jernvägs betydelse torde dock ligga deri, att den skall förmedla den internationella trafiken till vår största handelspunkt, Göteborg, och så vidare till Norge, och att detta spelar en stor roll, synnerligast sedan posten numera går den vägen, är alldeles gifvet. Derpå skall man svara, att den går icke längre än till Göteborg; i fråga om posttrafiken till Norge, passerar den bergslags- och dalslandsbanorna. Derpå svarar jag, att en liten blick på kartan torde gifva vid handen, att om trafiken på vestkustbanan utvecklar sig så, som den gifvit anledning att antaga, och i fall det fortfarande visar sig möjligt att öfver vestkustbanan befordra den vigtiga norska utfartstrafiken och norska posten, måste vestkustbanan förlängas rätt norrut, och då har naturligtvis vestkustbanan fått ännu större betydelse.

Vidare har det redan från statsrådsbänken blifvit påpekadt, att så länge en så vigtig bana befinner sig i ett enskildt bolags händer, kan det för staten medföra en farlig konkurrens. Denna kan omöjligt hindras af staten, då den konkurrerande enskilda banan, såsom här, delvis är parallel med statsbanan. I detta fall hafva ansatser redan gjorts till kringskärande af statens fördelar; jag påvisar blott förhållandet med jernvägen Borås—Göteborg, hvilken, byggd genom enskilda medel, utan statsbidrag, på grund af lokala, ytterst naturliga förhållanden sannolikt kommer att frångå statsbanorna rätt mycket af deras nuvarande trafik. Och om denna icke stannar i Göteborg, utan fortsätter på vestkustbanan, kommer den äfven att tillföra samma bana mycken trafik, som statsbanorna förut haft.

Vidare torde beaktas, att i händelse sådana stora jernvägar som denna befinna sig i enskilda bolags händer, kan det på ett högst betänkligt sätt rubba de finansiella systemförhållanden, som statsmagtarna nu funnit vara för landet fördelaktiga. I detta hänseende beder jag få nämna, att då de förhöjda tullarne infördes i Tyskland, blef på initiativ af vederbörande regeringar en fraktnedsättning af 35 procent införd vid statsjernvägarne för gods, som skall exporteras till utlandet. Jag hemställer, huru vida icke, i synnerhet så länge banan befinner sig i nuvarande egares händer, tendenser i motsatt riktning äro att befara, så att man t. ex. höjde taxorna för exporteradt och sänkte dem för importeradt gods.

Jag skall icke trötta kammaren med att framföra de många andra skäl, som samstämmigt komitén, jernvägsstyrelsen och Kongl. Maj:t anfört, för att bevisa vigten och betydelsen af denna bana för statsjernvägsnätet i dess helhet. Detta har redan på ett så genomgående sätt blifvit från statsrådsbänken framhållet, att jag dermed endast skulle trötta kammaren. Men jag kan icke underlåta att nu något närmare belysa frågan *ur ekonomisk synpunkt*. Sedan nu, såsom herr statsrådet nyss nämnde, den första 10-årsperioden gått till ända, uppstår frågan, huru vida staten bör begagna sig af sin enligt koncessionen förbehållna rätt att inlösa ifrågavarande jernväg. Dess rentabilitet i enskilda händer har icke blifvit bestridd. Till delegarne i Göteborg—Hallands jernväg har en utdelning skett af 6 procent; mellersta Hallands jernväg har lemnat i utdelning 6 procent

och Skåne—Hallands 3 procent. Enligt jernvägskomiténs beräkningar skulle afkastningen af hela vestkustbanan uppgå till cirka 4 procent, och om samma beräkningar läggas till grund för inkomsten från de af reservanterna till inlösen föreslagna jernvägarne, stiger denna till 4,72 procent. Då staten har omkring 300 millioner kronor nedlagda i jernvägsanläggningar, måste dessa jernvägar i statens eget finansiella intresse skötas såsom en industriell affär, och detta så mycket hellre som af dessa 300 millioner cirka 100 millioner äro nedlagda i de norrländska jernvägarne och dessa ännu icke på länge komma att lemna någon afkastning. Under sådana förhållanden är det naturligtvis nödvändigt att tillse, att den totala afkastningen af alla statsjernvägarne blir så fördelaktig som möjligt, och detta torde bäst befrämjas genom tillökning af statens jernvägsnät förmedelst mer räntabla banor, sådana som den ifrågavarande, i synnerhet då det kan ske på grund af staten tillkommande rättigheter och med begagnande af lagligen träffade aftal. Endast derigenom blir det möjligt att nå det stora önskningsmålet, som för alla bör vara gemensamt, nemligen att statsbanorna nedsätta sina frakttaxor, ty staten kan icke göra denna nedsättning, förr än den totala inkomsten från statsbanorna lemnar ränta på det sålunda nedlagda kapitalet, och i den mån staten med sitt jernvägsnät förenar banor, som lemna god afkastning, blir utsigten till ifrågavarande nedsättnings infriande så mycket bättre och kan utan förlust för staten genomföras tidigare.

Ehuru många andra omständigheter böra tagas i betraktande, torde det dock vara angeläget att tillse, i hvad mån detta statens begagnande af sin rätt berör de enskildes intressen. Man har dervid först anført, att om staten skulle förvärfa dessa jernvägar, ginge vissa kommuner i mistning af de inkomster, som nu kunna påräknas såsom skatt från de inom dessa kommuner belägna jernvägsstationerna. Vidare göres den invändningen, att kommunerna under samma förutsättning måste använda de vid försäljningen till staten inflytande medlen för betalning af lån, som kommunerna upptagit för jernvägsanläggningen, samt att dessa lån oftast vore tagna på längre tid, hvilket tillika med svårigheten att placera försäljningsmedlen skulle medföra ränteförlust för samma kommuner. Hvad den första invändningen beträffar, synes det mig, att den ena kommunen icke bör hafva större rättighet att beskatta stationernas inkomster än den andra, och hvad kommunernas lån angår, förutsätter jag såsom möjligt, att dermed i sammanhang stående liqvider böra kunna på ett fullkomligt tillfredsställande sätt ordnas. Tager man för öfrigt hänsyn till det sätt, hvarpå dessa banor tillkommit, kan det icke bestridas, att kommunerna sjelfva varit angelägna att erhålla koncessionen på de villkor, som nu gälla, och att de vidare till och med erhållit statslån på dessa villkor, ända till hälften af anläggningskostnaden. Då nu aktieegarne i detta fall återfå hela sitt utlagda kapital, torde här ingenting vara att anmärka, i synnerhet som enligt komiténs beräkningar flera af dessa jernvägar alldeles gifvet, om inköpet kommer till stånd, måste tillskynda aktieegarne ganska betydliga ekonomiska fördelar. De hafva efter försäljningen en stats-

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.*

(Forts.)

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.
(Forts.)*

bana, som icke kostat dem ett öre samt medförande ekonomiska fördelar, sådana, att desamma skulle med uppräckta händer mottagits, om de från början erbjudits. För framtiden hafva de den ytterligare fördelen att vara försedda med en genomgående statsbana, hvars handhafvande icke kan påverkas af några mäktiga privatintressen. Frågan blir då: hvarför vill man icke sälja dessa banor? Jo, man har insett den stora förkofran, dessa banor genom sitt viktiga läge hafva att motse, man har insett deras stora betydelse för staten, och, såsom följd deraf, att statens inköp af desamma endast är en tidsfråga. Om då denna inlösen sker för statens räkning senare än hvad nu är ifrågasatt, komme det att medföra stor ekonomisk fördel för aktieegarne, respektive förlust för staten. Jag ber att i detta sammanhang få fästa uppmärksamheten på den vanliga följderna af en mer än vanligt stor afkastning hos vissa enskilda jernvägar. Denna medför stora utdelningar till aktieegarne, hvilket åter bringar höga börspris på aktierna, men sedan dessa en gång sålunda blifvit spekulationspapper, af hvilka en bestämd afkastning måste beräknas, är det slut för allmänheten med utsigterna till alla förbättringar samt till taxornas nedsättning, ty de enskilda bolagen äro af hänsyn till sin egen ekonomiska existens nödsakade att vid alla anordningar tänka på att bereda sina delegare denna af dem påräknade större utdelningen. I den mån staten åt sig förvärfvar enskilda jernvägar, medför deremot den ökade afkastningen utsigter till lättnad för allmänheten samt till nedsättning af frakterna. Här, om någonsin, är på sin plats att betänka, att dessa jernvägar, sådan deras ställning för närvarande är, innebära ett så starkt monopol för egarne, att detta monopol endast af staten torde kunna med rättvisa begagnas. Styrelsen må vara besjälad af huru goda afsigter som helst, så måste den dock i främsta rummet tillgodose jernvägens egna intressen såväl i afseende på taxorna som i andra fall. I sådan riktning går äfven andra länders erfarenhet, och jag behöfver här endast påpeka, huru enorma jernvägsinköp för statens räkning af denna anledning blifvit med fördel gjorda i Tyskland. Dessa summor uppgå ända till 2,000 millioner riksmark. Man svarar kanske, att sådana förhållanden äro för Tyskland alldeles egendomliga, men så är icke förhållandet; äfven i Frankrike hafva på sista tiden stora baninköp blifvit gjorda, och icke nog dermed: flera jernvägar hafva fått sina koncessioner förlängda *endast* på sådana villkor, att de kunna *för intet* tillfalla staten.

Efter hvad jag nu sagt, torde det för den, som opartiskt bedömer saken, vara tydligt, att inköpet äfven med en tillfällig ekonomisk uppoffring för staten kan vara fördelaktigt, om banans ekonomiska resultat gifver anledning till ett sådant antagande. Eger den redan nu goda inkomster, bör inköpet göras i det stora, allmänna intresset. Från statsrådsbanken har redan blifvit påvisadt, huru ifrågavarande jernvägar såsom affär ställa sig. Jag vill således icke trötta kamraren med ett upprepande af de siffror, herr statsrådet anförde. Endast det vill jag betona, och för komitén är det så mycket mer glädjande, att trots grava anmärkningar förekommit mot, såsom man påstått, för låga kostnadsberäkningar i detta fall, hafva såväl de

sakkunniga myndigheterna som Kongl. Maj:t i detta fall godkänt, hvad komitén beräknat. Jag tror det således vara klokare att vid bedömande af dessa frågor stödja sig på de sakkunniges uppgifter än på siffror, som enligt mitt förmenande äro gripna ur luften.

Nästa fråga att afgöra, vore den, *när tiden för dessa banors inlösning vore inne*. Jo, tiden måste vara inne just nu, ty fästa vi uppmärksamheten på hvad statsrådet och chefen för eivildepartementet nyss nämnde, äro i koncessionen tvenne villkor för banans inlösning fastställda, och tiden för det förstas tillämpning går just nu till ända. Huru ställer det sig med inköpet af Skåne—Hallands jernväg, för hvilken nämnda villkor först förfaller, om man der skulle vilja tillämpa det andra? Detta afser, såsom herrarne hafva hört, att banan skulle inlösas efter värdering af kompromiss. Man har då att beakta, bland annat, att den nuvarande inkomsten läser komma att kapitaliseras efter 4 procent för att bestämma lösesumman, och dertill komma de så beskaffade anspråken, som komitén nu kunnat tillbakavisa. Om man nu utgår från Skåne—Hallands jernvägs trafikinkomster för 1893, hvilka utgjorde 370,000 kronor, samt kapitaliserar dessa efter 4 procent, eller till 9,250,000 kronor, hvartill kommer den omtvistade summan af 843,000 kronor, som jernvägen fordrar för viss mark, kommer man till en siffra af cirka 10 millioner, under det komitén föreslagit 8,100,000 kronor, och det stannar vid förstnämnda summa endast i det fall, att kompromissen åtnöjer sig med de siffror och inkomster, som gälla samtidigt med sjelfva inlösningen. Det är nemligen min erfarenhet, som äfven bekräftats från sakkunnigt håll, att vid kompromisser, då staten har att betala något, blifva dess intressen alltid på något sätt lidande. I ett sådant fall som det förevarande göres anspråk om hänsyn icke blott till den nuvarande afkastningen, utan man säger: »denna jernväg har en stor framtida betydelse och dertill bör man taga hänsyn;» priset kommer följaktligen att stiga.

Öfvergår jag till de öfriga banorna, finner man, att en af dessa redan nu lemnar en afkastning af 6 procent. Skulle vid dess inlösning villkoret angående kompromiss tillämpas, komme säkerligen vid den tiden en afkastning af 8 procent att kunna uppgifvas, och en öfverbetalning af 100 procent å värdet skulle då ske. Häraf torde framgå, att, så vida man verkligen har klart för sig, att dessa banor förr eller senare *måste* inlösas för statens räkning, detta icke kan uppskjutas, utan måste ske nu.

Jag kommer nu till något, som, så vidt jag erfarit, gjort mången betänksam i den föreliggande frågan, och det är den tilltänkta upplåningen för verkställande af liquiden, men jag tror, att alla verkliga fosterlandsvänner skola glädja sig åt det faktum, att sällan en upplåning för statens räkning skett i ändamål att anskaffa ett förlagskapital för en så rentabel affär som den ifrågavarande. Man behöfver endast i detta fall göra en jemförelse med den upplåning, som för 5 år sedan gjordes för att gifva lån till en enskild jernväg, hvilkens rentabilitet är mycket ifrågasatt och blifver allt mer dubiös, ju längre den utsträcker. Jag påminner vidare om hvad statsutskottet framhållit, att för närvarande cirka 2 millioner kronor stå på restlängden af de annuiteter, som enskilda jernvägar böra gälda såom räntor å till dem lemnade lån,

*Om inköp
för statens
räkning af
den s. k.
vestkust-
banan.
(Forts.)*

*Om inköp
för statens
räkning af
vestkust-
banan.*
(Forts.)

och sannolikt kommer detta förhållande att fortfara. Det är högst sällan ett ur affärssynpunkt så fördelaktigt inköp som detta föreslås staten. Vid en jemförelse mellan de i statens jernvägar redan nedlagda kapital samt det nu ifrågavarande, måste det anses såsom en högst liten summa. Då man emellertid, såsom jag nyss nämnde, varit tveksam, huru vida man genast bör tillämpa en inlösning af banan i så stor skala, som Kongl. Maj:t föreslagit, hafva reservanternas i utskottet enat sig om att tillstyrka inlösning af endast vestkustbanan, och detta därför, att den fatalietid, som gäller för Skåne—Hallandsbanan, derigenom blir öfvervunnen, och detta förslag har, såsom vi nyss hörde från statsrådsbänken, äfven blifvit af regeringen accepterad. Huru vida det vore för staten fördelaktigt att sedermera gå längre med sina inköp, detta torde man framdeles hafva bättre tid att bedöma. — Jag tror dessutom utan tvifvel att denna jernväg, om den inköpes, komme att medföra en ganska fördelaktig tillökning i statsinkomsterna, och detta bör äfven beaktas, så att icke staten ensamt ådrager sig utgifter vid utvidgning af sina jernvägar, såsom fallet varit i hela Norrland. Jag är således öfvertygad, att på samma gång detta inköp kommer att visa sig fördelaktigt för de orter, som beröras af ifrågavarande jernväg, tages härigenom ett viktigt steg till befrämjande af statsjernvägarnes bästa samt till alla jernvägars inom hela landet lyckliga utveckling.

På grund af alla dessa skäl anhåller jag om bifall till reservationen.

På hemställan af herr talmannen uppsköts den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande till aftonsammanträdet.

Upplästes och godkändes sammansatta bevillnings- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 50, till Konungen, i fråga om ändrad lydelse af § 25 i kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 60, i anledning af väckta motioner dels om ändring af 7 kap. 3 § strafflagen, dels ock om förklaring af samma paragraf;

n:o 61, i anledning af väckt motion om utarbetande af förslag till lag om skydd för industriella mönster och modeller;

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående uppskof i vissa fall med tillämpning af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891;

n:o 63, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till föreskrifter i syfte

att vid verkställande af frihetsstraff tillämpa s. k. vilkorlig frigifning; och

n:o 64, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af förslag, afseende införande af vilkorliga straffdomar.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 3,45 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
